

Jonne Roppola & Timo Säily

OPAS KIRJANPIDON RAPORTTIEN HYÖDYNTÄMISEKSI

OPAS KIRJANPIDON RAPORTTIEN HYÖDYNTÄMISEKSI

Jonne Roppola
Timo Säily
Opinnäytetyö
Kevät 2020
Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden tutkinto-ohjelma, Taloushallinto

Tekijät: Jonne Roppola, Timo Säily
Opinnäytetyön nimi: Opas kirjanpidon raporttien hyödyntämiseksi
Työn ohjaaja: Juhani Kurula
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2020 Sivumäärä: 30 + 39

Tähän opinnäytetyöhön toimeksianto on saatu vastikään perustetulta jyvaskyläläiseltä markkinointialan osakeyhtiöltä. Yrittäjillä on halu oppia lukemaan kirjanpidon tuottamia raportteja, joista he tilitoimistolle maksavat, ja oppia paremmin ymmärtämään yrityksensä talouden tilaa. Opinnäytetyönä luotiin näin ollen opas uusille yrittäjille auttamaan kirjanpidon tuottamien raporttien hyödyntämistä heti yrityksen perustamisesta lähtien.

Opinnäytetyönä tehdyn oppaan tavoitteena on antaa lukijalle ymmärrys kirjanpidon yleisiin raportteihin tuloslaskelmaan ja taseeseen sekä siihen, miten näistä raporteista saatavaa tietoa voidaan käyttää yrityksen talouden seurannassa. Oppaassa käydään läpi talouden toimintaedellytykset eli kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus näihin liittyvien tunnuslukujen kautta. Näin yrittäjälle pyritään antamaan pohjatiedot, joiden perusteella hän voi arvioida yrityksensä taloudellista tilaa ja suunnitella tulevaa.

Tämän toiminnallisena opinnäytetyönä tehdyn oppaan tietoperustana on käytetty tekijöiden omaa työkokemusta, alan kirjallisuutta, sekä kirjanpitoa ja osakeyhtiöitä ohjaavia lakeja. Tutkimusmenetelmä opinnäytetyössä on kvalitatiivinen, jossa haastateltiin yhteistyöyrityksen yrittäjiä tarkoituksena kartoittaa heidän tietouttaan kirjanpidon raporteista ja taloushallintoalasta yleensä.

Opinnäytetyön tuloksena on koottu kattavan oppaan, joka sisältää paljon tietoa aloittavalle yrittäjälle auttamaan häntä oman liiketoimintansa tuntemisessa ja seuraamisessa. Oppaan tarkoituksena on toimia matalana kynnyksenä aiheisiin tutustumiseen taloushallintoalaa tuntemattomalle ja siitä syystä monia asioita on käsitelty vain oleellisimmalta osin. Opas on tehty yleistettäväksi, eli vaikka siinä on pääasiallisesti huomioitu vain osakeyhtiömuotoisen yhteistyöyrityksen tarpeet, voivat sitä hyödyntää myös muutkin yrittäjät tai aiheesta kiinnostuneet.

Opinnäytetyön luomisprosessin kautta saatiin selville, että vaikka kirjanpidosta ja talouden seurantaan liittyvistä aiheista on kirjoitettu runsaasti, on näistä aiheista kuitenkin haastavaa koostaa helpposti ymmärrettävissä olevaa opasta. Tämä johtuu siitä, että aiheet ovat erittäin laajoja ja sisältävät paljon yksityiskohtia. Oppaan luomisessa oli alati tasapainoteltava riittävän tietosisällön ja helppolukuisuuden välillä. Oppaan toivotaan myös herättävän lukijansa aiheen oleellisuuteen johdattaen hänet näin hakemaan lisää tietoa käsitellyistä asioista esimerkiksi alan kattavammasta kirjallisuudesta.

Asiasanat: kirjanpito, tase, talouden seuranta, tuloslaskelma, tunnusluvut, yrittäjä, osakeyhtiö.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Business Economics, Financial Administration

Authors: Jonne Roppola, Timo Säily

Title of thesis: Guide into utilizing accounting reports

Supervisor: Juhani Kurula

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2020 Number of pages: 30 + 39

The assignment for this thesis was received from a recently established limited company based in Jyväskylä that operates in marketing. The entrepreneurs of the company wish to learn how to interpret accounting reports, which they are paying for, and so to better understand the economical state of their company. Thus, a guide for new entrepreneurs was created to assist them in utilizing accounting reports from the very beginning of their companies.

The aim of the guide is to give the reader an understanding of the common accounting reports, these being the income statement and the balance sheet, and to show how to use the knowledge acquired from these reports when overseeing and planning a company's finances. The guide also presents the important economic factors profitability, liquidity and solvency using key figures. With these the entrepreneur is capable to evaluate the financial state of her company and to plan for the future.

The basis for the used knowledge in this thesis comes from economic literature, appropriate legislation and the work experience of its creators. Qualitative research method was used for the thesis. The entrepreneurs of the company which gave the assignment were interviewed to map their knowledge of accounting reports and financial administration in general.

The purpose of the guide is to serve as an easy way, for an entrepreneur who does not have previous experience about financial administration, into the field. For this reason, the subjects have been discussed only for their most essential parts. The guide is composed in a way that it could be utilized by different kinds of companies even though it is designed with the needs of the partner company especially in mind.

What was discovered through the process of making of the guide was that, even though much has been written about accounting and financial administration, it is challenging to create a guide that is easy to understand. The discussed subjects are extensive, and they include a great number of details. A balance had to be found between the necessary amount of information and understandability. It is hoped that the guide shows the reader how important its subject is and leads to an aspiration to increase one's knowledge about financial administration.

Keywords: accounting, balance sheet, entrepreneur, income statement, key figure, limited liability company.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OSAKEYHTIÖLAKI.....	8
3	TALOUSHALLINTO.....	10
3.1	Kirjanpito	10
3.2	Tuloslaskelma	10
3.3	Tase	11
3.3.1	Tase vastaava.....	11
3.3.2	Tase vastattavaa.....	12
4	VEROTUS	14
4.1	Verohallinto	14
4.2	Verovelvollisuus	14
4.3	Maksuunpantavat ja oma-aloitteiset verot	15
4.4	Arvonlisävero.....	15
5	TALOUDELLISET TOIMINTAEDELLYTYKSET JA TUNNUSLUVUT	17
5.1	Kannattavuus	17
5.2	Maksuvalmius.....	18
5.3	Vakavaraisuus.....	18
5.4	Tunnusluvut.....	18
6	OPPAAN TEKEMINEN.....	23
7	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	25
	LÄHTEET.....	28

1 JOHDANTO

Teimme opinnäytetyönämme oppaan, joka on tarkoitettu auttamaan yrittäjää ymmärtämään ja hyödyntämään kirjanpidosta saatavia raportteja. Mukana oppaan teossa on ollut yhteistyöyritys, jonka yrittäjä kuuluu oppaan suunniteltuun kohderyhmään. Ajatus tämän opinnäytetyön aiheeseen syntyi omien kokemuksiemme kautta kirjanpidon työtehtävissä, ja yhteistyöyrittäjien halusta ja kiinnostuksesta oppia hyödyntämään kirjanpidon tuottamaa tietoa. Töissä huomasimme kuinka monet yritykset jättävät hyödyntämättä kuukausittaiset raporttinsa, josta he kuitenkin kirjanpidon palvelun ostettuaan maksavat. Asiakkaistamme huomasimme, että useimmat heistä hyödynsivät kirjanpito-palvelustaan vain viranomaisilmoitusten hoidon, vaikka kuukausikirjanpidon tuloksena asiakkailla olisi käytettävissään paljon enemmän liiketoimintaa edistävää tietoa. Esimerkiksi Suomen Yrittäjien aloittavien yrittäjien oppaassa kehoitetaan ottamaan käyttöön tilitoimistopalvelut näin antaen kirjanpidon hoitamisen ammattilaisille. Oppaassa ei kuitenkaan neuvottu kuinka tilitoimistopalveluista saisi mahdollisimman suuren hyödyn. Kirjanpidon tuottamien raporttien ymmärtäminen on aloittavalle yrittäjälle suuri etu yrityksensä talouden hoitamiseksi ja kannattavan liiketoiminnan kehittämiseksi.

Oppaassa käymme ensimmäisenä läpi kirjanpidon tuloslaskelman ja taseen. Käymme raportit läpi rivi riviltä selittäen mitä luvut sisältävät ja tarkoittavat, sekä tutustumme raporttien rakenteeseen, eli miksi raportit ovat sellaisia kuin ovat. Seuraava askel on tuloslaskelman ja taseen lukujen hyödyntäminen. Kerromme mitä lukuja näiltä raporteilta yrittäjän on syytä säännöllisesti seurata ja miten niihin tulee reagoida. Lisäksi kerromme taloudellisiin toimintaedellytyksiin, kuten kannattavuuteen ja vakavaraisuuteen, liittyvistä tunnusluvuista. Selitämme mitä tunnusluvut ovat ja kuinka niitä voi taloutta seurata ja suunnitella hyödyntäen. Tämän kaiken pyrimme käymään oppaassa läpi mahdollisimman selkeästi esimerkkejä hyödyntäen, jotta se olisi aloittavalle yrittäjälle mahdollisimman helposti ymmärrettävissä.

Tietopohjana oppaassamme on ennen kaikkea taloushallinnon alan kirjallisuus ja aiheeseen liittyvä lainsäädäntö. Opas sisältää myös oman taloushallinnon alan työkokemuksemme kautta hankittua tietoa. Oppaan sisältöä koottaessa ja kehitettäessä on mukana ollut läheisesti yhteistyöyritys, jonka yrittäjä ja toinen osakas ovat jakaneet omia näkemyksiään ja esittäneet kysymyksiä oppaan aiheista. Näihin olemme pyrkineet ottamaan kantaa ja vastaamaan oppaan aiheen rajauksen puitteissa.

Tutkimusmenetelmämme on ollut opasta tehdessä kvalitatiivinen. Tarkemmin sanottuna olemme perehtyneet alan kirjallisuuteen, käyneet keskusteluita yhteistyöyrityksen kanssa ja työmme kautta olemme tutustuneet yrittäjien tietouteen kirjanpidosta. Tutkimuskysymyksinä työssämme ovat: Mistä yrityksen tuloslaskelma ja tase koostuvat? Mitä yrittäjän olisi hyvä tietää kirjanpidon raporteista? Kuinka kirjanpidon raportteja voidaan hyödyntää yrityksen talouden arvioinnissa ja suunnittelussa?

2 OSAKEYHTIÖLAKI

Osakeyhtiölakia sovelletaan jokaiseen Suomen lain mukaisesti rekisteröityyn osakeyhtiöön, ellei lainsäädännössä muuta määrätä. Rekisteröity osakeyhtiö on oikeushenkilö, ja näin ollen sen omistajat eivät henkilökohtaisesti ole vastuussa yhtiön velvoitteista. (Osakeyhtiölaki 624/2006 1:1.1 §, 1:2 §.) Vuoden 2019 kesäkuun loppuun saakka yksityisen osakeyhtiön perustamiseksi oli oltava 2 500 €:n osakepääoma. Tämä vaatimus kuitenkin kumottiin heinäkuun 2019 alusta alkaen (Eduskunta 2020, viitattu 24.4.2020).

Lähtökohtaisesti kaikki yhtiön osakkeet suovat omistajilleen yhtäläiset oikeudet. Yhtiön toimielimet kuten hallitus ja toimitusjohtaja eivät saa tehdä päätöksiä tai ryhtyä toimiin, jotka tuottaisivat tietyille osakkeenomistajalle tai muulle sidosryhmälle etua yhtiön tai sen toisen osakkeenomistajan kustannuksella. Osakeyhtiön johdon on toimittava yhtiön edun mukaisesti. Yhtiön toimintaa voidaan määritellä yhtiöjärjestyksessä, mutta rajoitteena ovat lainsäädäntö ja hyvä tapa. (Osakeyhtiölaki 624/2006 1:7–9 §.)

Osakeyhtiön on tarkoitus tuottaa osakkeenomistajilleen voittoa. Osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaansa yhtiökokouksessa, jossa päätettäviä asioita ovat esimerkiksi tilinpäätöksen vahvistaminen, voiton käyttäminen, vastuuvapauden myöntäminen hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle, hallituksen jäsenten valinta. Varsinainen yhtiökokous tulee pitää puolen vuoden sisällä yhtiön tilikauden päättymisestä. Mikäli yhtiöjärjestys niin määrää, voi hallitus päättää myös toimitusjohtajan ja hallituksen toimivaltaan kuuluvista asioista. Yksimielisinä voivat osakkeenomistajat muutenkin päättää yksittäisestä asiasta, joka kuuluisi hallituksen tai toimitusjohtajan toimivaltaan. Osakkeenomistajat voivat myös tehdä päätöksen, joka yleensä kuuluisi yhtiökokouksen toimivaltaan, pitämättä yhtiökokousta, mikäli he ovat asiassa yksimielisiä. (Osakeyhtiölaki 624/2006 1:5 §, 5:1–3 §.)

Osakeyhtiön varat eivät ole suoraan osakkeenomistajien käytettävissä. Yhtiön varojen jakaminen osakkeenomistajille voidaan tehdä vain laissa säädetyllä tavalla, kuten esimerkiksi osinkona (Osakeyhtiölaki 624/2006 13:1.1 §). Osakeyhtiö voi myöntää osakkeenomistajalleen lainan. Tämän lainan verovuoden lopussa takaisin maksamatta oleva määrä käsitellään kuitenkin velallisen verotuksessa pääomatulona, mikäli hän tai hänen perheensä omistavat suoraan tai välillisesti vähintään

kymmenen prosenttia kyseessä olevan yhtiön osakkeista tai heillä on tällainen osuus kaikkien osakkeiden yhteisestä äänimäärästä (Tuloverolaki 1535/1992 53a §).

Osakeyhtiölain mukaan tulee jokaisella osakeyhtiöllä olla hallitus. Hallituksen vastuulla ovat osakeyhtiön hallinto, sen toiminnasta huolehtiminen ja kirjanpidon sekä varainhoidon järjestäminen. Toiminnassaan hallituksen ja sen jäsenten on noudatettava osakeyhtiölakia ja yhtiöjärjestystä, eikä niiden vastaisiin toimiin saa ryhtyä, vaikka yhtiökokous, hallintoneuvosto tai hallitus näin päättäisivätkin. Ellei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä, hallitus tekee päätöksensä enemmistön mielipiteen mukaan. Tasatilanteissa ratkaiseva on puheenjohtajan ääni. Jotta hallitus olisi kokoontuessaan päätösvaltainen, on yli puolten sen jäsenistä oltava paikalla. Yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin määrätä suuremmasta määrästä. Tämä määrä lasketaan valituista jäsenistä, eikä siihen sisällytetä esteellisiä jäseniä. (Osakeyhtiölaki 624/2006 6:1–3 §.)

Toimitusjohtajan valintaa ei ole osakeyhtiölain perusteella pakollista. Valittaessa hänen tehtäväänsä on yhtiön jokapäiväisen hallinnon hoitaminen hallituksen edellyttämällä tavalla. Toimitusjohtajan vastuulla on, että yhtiön kirjanpito on laillisesti hoidettu ja varainhoito järjestetty luotettavasti. Osakeyhtiölain perusteella on toimitusjohtajalla läsnäolo- ja puheoikeus hallituksen kokouksissa, ellei hallitus ole toisin päättänyt. Toimitusjohtajan valinta ja palkitseminen ovat hallituksen päätettävissä. Hallitus voi erottaa toimitusjohtajan, mutta hän voi erota myös itse ilmoittamalla hallitukselle päätöksestään. (Osakeyhtiölaki 624/2006 6:17–18 §, 6:20 §.)

Hallintoneuvoston valinnasta voidaan määrätä yhtiöjärjestyksessä. Nimensä mukaisesti se valvoo yhtiön hallintoa. Osakeyhtiölain mukaan tulee hallintoneuvostossa jäsenmäärän oltava vähintään kolme. Hallintoneuvostoon eivät voi kuulua yhtiön toimitusjohtaja tai sen hallituksen jäsenet. (Osakeyhtiölaki 624/2006 6:21 §, 6:23 §.)

3 TALOUSHALLINTO

3.1 Kirjanpito

Kirjanpitolaki määrää oikeustoimihenkilöiden kuten osakeyhtiöiden kirjanpitovelvollisuudesta (Kirjanpitolaki 1997/1336, 1.1 §). Osakeyhtiön on pidettävä kaksinkertaista kirjanpitoa ja noudatettava hyvää kirjanpitolakia (Kirjanpitolaki 1997/1336, 2–3 §). Hyvänä kirjanpitolakia pidetään sitä, kun kirjanpito tehdään annettujen kirjanpitolakien, kirjanpitoasetusten sekä Kirjanpitolautakunnan (KILA) ohjeistusten mukaisesti (Suomen tilintarkastajat 2019, viitattu 13.11.2019). Kahdenkertaisella kirjanpidolla tarkoitetaan, että jokainen liiketapahtuma on kirjattava kahdelle eri tilille niin että hyvitys- ja veloitus merkinnät ovat saman suuruiset (debet ja kredit) (Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen, Leppiniemi & Kykkänen 2019, 32).

Kirjanpidon liiketapahtumia ovat menot, tulot, rahoitustapahtuma sekä niiden oikaisu- ja siirtoerät (Kirjanpitolaki 1997/1336 2:1 §). Liiketapahtumat tiliöidään sisältönsä mukaan, tulot myyntitileille, ostot kuluttileille. Tilit on myös pidettävä sisällöltään samanlaisena koko kirjanpidon ajan. Yleensä tilin nimi ilmaisee mitä tuottoa tai kuluja sille kirjataan esim. Pankkitili, Myynnit 24% ja Ostot 24%. Yleisin kirjaamisperuste on suoritusperusteinen, jolloin meno kirjataan, kun kulu syntyy ja myynti kirjataan, kun suorite luovutetaan asiakkaalle. Suoriteperusteissa kirjanpidossa ei huomioida rahan liikkumista näissä kirjauksissa vaan oletuksena on, että tulot muuttuvat ensin saatavaksi ja kulut veloiksi. Nämä saatavat ja velat kuitataan, kun rahaa tulee tilille myynnistä tai kulu maksetaan. Vaihtoehtoisen kirjaustapana on myös maksuperusteinen kirjanpito, mutta sitä voi käyttää vain hyvin pienituloiset yritykset. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 36.)

3.2 Tuloslaskelma

Tuloslaskelmalta nähdään, miten tilikauden voitollinen tai tappiollinen tulos on muodostunut. Tuloslaskelmalla listataan järjestyksessä kaikki laskelman osoittaman aikavälin, yleensä kuukausi tai vuosi, aikana tehdyt myynnit eli liikevaihto sekä ostot ja muut liiketoiminnan kulut. Tuloslaskelman rakenne ja kaavat ovat sitovia ja siihen ei saa lisätä uusia pääryhmiä eikä näiden järjestystä saa vaihtaa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 115.)

Yrityksen tuloslaskelma esitetään yleisimmin kululajipohjaisella kaavalla, jossa liiketoiminnan kulut esitetään luonteensa mukaisessa järjestyksessä. Tuloslaskelma jaetaan neljään eri osa-alueeseen: varsinaisen liiketoiminnan tuotot ja kulut, rahoituksen tuotot ja kulut, satunnaiset tuotot ja kulut ja tilinpäätössiirtojen ja verojen muutokset. (Ikäheimo, Malmi & Walden, 64.)

Tuloslaskelman rinnalla on oltava myös vertailutietona edellisen tilikauden tuloslaskelma tai mikäli kyseessä on kuukauden tuloslaskelma pitää rinnalla olla edellisen tilikauden saman kuukauden tuloslaskelma. Tuloslaskelman nimikkeitä voi tarvittaessa muuttaa vastaamaan yrityksen erityisluonnetta. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 116.)

3.3 Tase

Tase osoittaa yrityksen taloudellista asemaa. Se on jaettu kahteen puoleen, jotka ovat vastaava eli yrityksen varat ja vastattavaa eli miten varat on rahoitettu. Taseen molempien puolien summan täytyy olla aina sama. Taseessa pitää myös tuloslaskelman tavoin näyttää edellisen tilikauden vertailutieto. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 61.)

3.3.1 Tase vastaava

Taseen vastaava puoli eli varat jaetaan kahteen pääryhmään pysyvät vastaavat ja vaihtuvat vastaavat. Pysyviin vastaaviin luetaan sellaiset hankinnat ja varallisuus, joilla katsotaan olevan tulokseen vaikuttavaa rahallista arvoa useamman tilikauden ajan kuten tuotantokoneet ja rakennukset. Vaihtuviin vastaaviin taas kuuluvat muut erät kuten varastossa olevat myytävät tuotteet ja rahat ja pankkisaatavat ja näitä yhdistävänä tekijänä on niiden nopea vaihtuvuus. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 66–67.) Taseen varallisuuserät ovat listattu kääntäen likviditeettijärjestykseen, mikä tarkoittaa, että nopeimmin rahaksi muutettavat erät ovat alimmaisena ja taas hitaimmin muutettavat ylimmäisenä.

Pysyvät vastaavat jaetaan vielä erikseen aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin. Aineettomia hyödykkeitä voivat olla muun muassa liiketoimintakauppa, josta tehdään poistosuunnitelma, tai erilaiset patentit. Aineellisia hyödykkeitä ovat maa- ja vesialueet, rakennukset ja koneet ja kalusto. Näitä erä sitoo aktivointivelvoite ja poistopakko. Tämä tarkoittaa sitä, että hankinnasta lähtien teh-

dään aktivoiduille hyödykkeille poistosuunnitelma, jonka avulla esitetään näistä hyödykkeistä syntyvä kulu yrityksen tuloslaskelmalla vähentämässä verotettavaa tulosta. Näitä aktivoitavia hankintoja pitää kuitenkin käsitellä varovaisuuden periaatteella ja pitää olla perusteltua, että niistä on hyötystä ainakin yli 3 vuodeksi. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 67–68.)

Vaihtuvat vastaavat nimensä mukaisesti pitävät sisällään eriä, joiden vaihtuvuus on tiheämpää ja yleensä kerryttävät tuloa vain yhtenä tilikautena (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 81). Vaihtuvia vastaavia ovat yrityksen vaihto-omaisuus, saamiset, rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Vaihto-omaisuus on yrityksen varastossa olevan tavaran arvonlisäveroton sisäänostohinta. Tätä seurataan yleensä vain tilinpäätösten tasolla, jolloin tilinpäätöstä varten tehdään inventaario varaston arvosta. Varastoinventaarion uusi arvo kirjataan taseelle edellisen tilinpäätöksen varaston arvon tilalle. Näiden varastoarvojen erotus kirjataan tulolaskelmalle varaston muutokseksi. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 135.) Vaihtuvien vastaavien saamiset sisältävät kaikki alle vuoden sisään yritykseen rahana tulossa olevat erät. Yleisimmät näistä ovat myyntisaamiset mitkä on kirjattu saamisiksi myyntilaskun tekemisen yhteydessä, kun ostaja ei vielä ole maksanut laskua, mutta myynti on kirjattu tuloslaskelmalle suoriteperusteisesti. Vaikka lyhytaikaisissa saamisissa pidetään alle vuoden sisään tuloutuvia saamisia, pitää koroton myyntisaaminen silti kirjata saamisiin, vaikka sillä olisi pidempi kuin vuoden maksuaika. Tämä johtuu siitä, että korottomalla myyntilaskulla katsotaan olevan tuloksellista vaikutusta vain yhden tilikauden ajan. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 89–90.) Siirtosaamisten kautta muutetaan maksuperusteista kirjanpitoa suoritusperusteiseksi. Mikäli pitkäaikainen hyödyke on maksettu kokonaan päättyvän tilikauden aikana, jaksotetaan kulu seuraavalle tilikaudelle siirtosaamisten kautta. Yrityksen pankkitili ja käteiskassa, eli rahat ja pankkisaamiset esitetään myös vaihtuvissa vastaavissa. Yleisenä ehtona, että varallisuutta voidaan esittää rahat ja pankkisaatavat rivillä on, että se on nostettavissa alle 3 kuukaudessa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 93–95.)

3.3.2 Tase vastattavaa

Taseen vastattavaa puoli näyttää yrityksen vastuut ja velat eli miten varallisuus on rahoitettu. Ensisimmäisenä näytetään osakeyhtiön oma pääoma, joka sisältää omistajien yritykseen sijoittaman osakepääoman perustamisen yhteydessä. Tätä osakepääomaa ei voida jakaa yrityksen ulkopuolelle vaan se on sidottua pääomaa. Omaa pääomaa voidaan kasvattaa tuloksellisen liiketoiminnan

kautta, sillä omaan pääomaan kuuluu myös kuluvan tilikauden voitto sekä edellisten tilikausien voitto. Tappiollinen tilikausi taas pienentää omaa pääomaa. Edellisten tilikausien voitto sekä tilikauden voitto ovat voitonjakokelpoista pääomaa mitä yrityksen omistajat voivat nostaa yrityksestä osinkojen kautta. (Ikäheimo, Malmi & Walden, 62.) Tähänkin on kuitenkin rajoitteita, eikä osinkoa voida jakaa, mikäli tämä johtaisi osakeyhtiön maksukyvyttömyyteen.

Oman pääoman jälkeen listataan yrityksen ulkopuolelta saama rahoitus ja vastuut eli vieras pääoma. Kuten varallisuudessa jaetaan myös vieras pääoma pitkäaikaisiin yli vuoden kestäviin ja kuluva tuottaviin lainoihin, ja lyhytaikaisiin alle vuoden sisällä maksettavaksi kuuluviin lainoihin. Pitkäaikaisia lainoja ovat etupäässä pankeilta tai muilta ulkopuolisilta rahoittajilta saadut lainat, joista maksetaan korkoa. Tilinpäätöksissä näistä pitkäaikaisista lainoista lasketaan seuraavan vuoden aikana lyhennettävä määrä, joka siirretään lisäämään lyhyt aikaisia velkoja ja vähentämään pitkäaikaisesta velkaa. Lyhytaikaisissa veloissa yrityksillä yleisimmät velat ovat ostovelat, jotka syntyvät suoriteperusteisesti kuten myyntisaamiset. Muita lyhytaikaisia velkoja ovat arvonalisäverovelka sekä palkanlaskennasta syntyvät ennakonpidätys ja muut palkanlaskennan eläke- ja vakuutusmaksujen velat. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 109–113.)

Vieraaseen pääomaan luetaan myös pääomalainat, jotka ovat erityisehtoinen pääoman muoto. Pääomalainoista ei makseta korkoa tai lyhennyksiä kuin silloin, kun yrityksen varallisuus sen sallii. (Ikäheimo, Malmi & Walden, 64.) Pääomalainat voidaan myös lisätä omaan pääomaan, kun tarkastellaan, onko yrityksen oma pääoma menetetty ja tuleeko yrityksen tehdä tästä ilmoitus kaupparekisteriin. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 110.)

4 VEROTUS

4.1 Verohallinto

Verotuksesta Suomessa vastaa valtiovarainministeriön alaisuudessa toimiva Verohallinto, jonka virka-alueena on koko maa. Verohallinnon tehtäviin kuuluu verotuksen toimittaminen, verovalvonta, verojen ja maksujen kanto, perintä ja tilitys sekä veronsaajien oikeuden valvonta. Verohallinnon tehtävänä on edistää oikeaa ja yhdenmukaista verotusta. (Laki Verohallinnosta 2010/503 1.1–1.2 §.)

Verohallinto huolehtii yritysten verotustoimista, joista yleisimmät ovat tuloverotus, arvonlisäverotus, kiinteistöverotus ja varainsiirtoverotus. Verovelvollisilta keräämiänsä veroja ja maksuja Verohallinto tilittää yhteiskunnan palveluita ylläpitäville tahoille, joita ovat valtiot, kunnat, Kansaneläkelaitos ja seurakunnat. (Räbinä, Myrsky & Myllymäki 2017, 19.)

4.2 Verovelvollisuus

Lain mukaan Suomessa toimiva osakeyhtiö on verovuonna liiketoiminnastaan syntyvästä tuloksesta verovelvollinen (Tuloverolaki 1992/1535 9.1 §). Osakeyhtiölle syntyy verotettava tuloa, mikäli tilikauden tulot ovat suuremmat kuin menot, eli yritys tekee voittoa. Mikäli taas menot ovat isommat kuin tulot, syntyy tästä yritykselle tappiota. Yrityksen elinkeinotoiminnan verotettava tulo lasketaan vähentämällä verovuoden tulosta aikaisempien vuosien vahvistetut tappiot (Tuloverolaki 1992/1535 30.4 §).

Verovelvollisella on velvollisuus antaa tuloverotusta koskeva veroilmoitus. Tässä ilmoituksessa verovelvollinen ilmoittaa kaikki veronalaiset tulonsa, siitä tehtävät vähennykset sekä tiedot varoistaan ja veloistaan. Nämä tiedot annetaan joka vuodelta vuosikohtaisella veroilmoituksella. Oikeushenkilöiden kuten yritysten on annettava veroilmoitus, vaikka verovuonna ei olisi ollut minkään näköistä toimintaa. (Räbinä ym, 2017, 118–119.)

4.3 Maksuunpantavat ja oma-aloitteiset verot

Yrityksen maksettavat verot voidaan jakaa kahteen ryhmään, jotka ovat maksuunpantava vero ja oma-aloitteinen vero. Maksuunpantava vero tarkoittaa veroa, jonka Verohallinto laskee verovelvollisen antaman veroilmoituksen pohjalta ja määrää tämän pohjalta verotuksen määrän. Tällaisia veroja yritykselle on esimerkiksi tulovero ja kiinteistövero. (Räbinä yms, 2017, 8.)

Verohallinto määrää perusennakot tuloveroja varten rekisterissään oleville verovelvollisille yrityksille, joiden voidaan odottaa syntyvän verovuoden aikana verotettavaa tuloa. Nämä ennakkoverot Verohallinto laskee monesti suoraan edellisen verovuoden toiminnasta toimitetun veroilmoituksen pohjalta. Ennakkoverot voidaan määrätä yrityksille myös keskellä vuotta, mikäli yritys on aloittanut liiketoimintansa tai se on saanut omaisuuden luovutusvoittoja. (Räbinä yms, 2017, 319.)

Oma-aloitteisia veroja taas on arvonlisävero ja varainsiirtovero. Näiden verojen kohdalla verovelvollinen laskee itse maksettavan veron määrän, tekee maksettavasta määrästä ilmoituksen verohallinnolle ja maksaa verot. (Räbinä yms, 2017, 8–9.) Verohallinto puuttuu oma-aloitteiseen verotukseen etupäässä vain, mikäli verovelvollinen laiminlyö oma-aloitteisista veroista tehtävän ilmoituksen tai maksun eräpäivää. Mikäli ilmoitus on antamatta eikä verovelvollinen tee ilmoitusta kehoituksista huolimatta tai verovelvollinen on selkeästi ilmoittanut liian vähän maksettavaa veroa voi Verohallinto määrätä verovelvolliselle arvioverotuksen. Myöhässä annetusta oma-aloitteisesta veroilmoituksesta Verohallinto määrää verovelvolliselle myös myöhästymismaksun tai veronkorotuksen. Mikäli verovelvollinen ilmoittaa oikean määrän veroja ja ajallaan, mutta jättää verot maksamatta, määrää Verohallinto myös tästä lisäveroa. (Räbinä yms, 2017, 188.)

4.4 Arvonlisävero

Suomessa toimivat yritykset, jotka myyvät tavaraa tai palvelua ovat toiminnastaan arvonlisäverovelvollisia (Arvonlisäverolaki 1993/1501 1.1 §). Suomessa on myös joitain aloja, joilla arvonlisävero ei tarvitse lisätä myynteihin, mutta näillä aloilla ei voi myöskään vähentää hankintojen arvonlisäveroja. Arvonlisäverottomia ovat muun muassa: Terveystieteiden tutkimuskeskus, sosiaalihuolto, koulut, rahoitus- ja vakuutuspalvelut. (Verohallinto 2019, viitattu 7.11.2019.) Mikäli yrityksessä on hyvin pientä toi-

mintaa ja tilikauden (12 kuukautta) liikevaihto ei ylitä 10 000 euroa ei sen tarvitse suorittaa arvonlisäveroa (Arvonlisäverolaki 1993/1501 2.3 §). Yleisesti kuitenkin lähes kaikki Suomessa toimivista yrityksistä ovat arvonlisäverovelvollisia.

Arvonlisävero on yrityksille vain välillinen vero. Tämä tarkoittaa, että yritys ei maksa arvonlisäveroa, vaan se lisää sen myymiinsä tuotteisiin, jolloin ostaja on veron lopullinen maksaja. Yritys ikään kuin kerää arvonlisäveron ja tilittää sen verohallinnolle. Yritys myös ostaa kaikki omat tarvitsemansa raaka-aineet, palvelut sekä muut ostot arvonlisäverollisena. Lopullinen tilitettävä arvonlisävero mitä yritykselle tulee maksettavaa Verohallinnolle, on myyntien arvonlisävero vähennettynä hankintojen arvonlisäverolla. Koska yksityishenkilöt eivät ole arvonlisäverovelvollisia eivätkä voi näin vähentää ostoja arvonlisäveroa, ovat he veron lopullisia maksajia. Henkilötasolla arvonlisäverosta puhutaan kulutusverona eli veroa maksetaan tuotteiden ja palveluiden kulutuksesta. (Nyrhinen, Hyttinen & Lamppu, 2019, 32–33.)

Arvonlisäverokantoja on Suomessa kolme. Yleinen verokanta 24%, joka koskee useimpia tuotteita ja palveluita sekä alkoholi- ja tupakkatuotteet. Ensimmäinen alennettu verokanta on 14%, tähän verokantaan kuuluu elintarvikkeet, rehut ja ravintolapalvelut. Toinen alennettu verokanta on 10%, tähän kuuluvat kirjat, sanoma- ja aikakauslehdet tilaus, lääkkeet, liikuntapalvelut, elokuvat, teatterit sekä muut kulttuuri- ja viihdetilaisuudet, henkilökuljetukset, majoituspalvelut. Näiden lisäksi on myös 0% arvonlisäverokanta, joista yleisimpiä yrityksille ovat vienti ja tuonti EU-maiden välillä. (Verohallinto 2018, viitattu 7.11.2019.)

Edellisessä kappaleessa viitattu EU-maiden välillä tapahtuva 0% arvonlisäverollinen myynti on yhteisömyyntiä. Yritys voi myydä toiseen EU-maahan tavaroita tai palveluita arvonlisäverottomasti, kunhan yritys on arvonlisäverovelvollinen omassa maassaan. Jotta myynti voidaan käsitellä yhteisömyyntinä, tulee laskulla näkyä arvonlisäverotunnus VAT-tunnus, sekä myös ostajan VAT-tunnus. Tämä tarkoittaa siis, että sekä ostajan, että myyjän pitää olla arvonlisäverovelvollisia omassa maassaan. Suomalainen yritys voi näillä samoilla ehdoilla myös ostaa tuotteita ja palveluita EU-maista arvonlisäverottomana. Yhteisökaupan tarkoituksena on, että arvonlisävero maksetaan vasta maassa, jossa tuote myydään kuluttajalle. (Nyrhinen, ym. 2019, 527–528.)

5 TALOUDELLISET TOIMINTAEDELLYTYKSET JA TUNNUSLUVUT

5.1 Kannattavuus

Yksinkertaisimmillaan voitaisiin sanoa, että kannattava yritys tuottaa enemmän kuin kuluttaa (Karikorpi 2012, 148). Useimmiten kannattavuudesta puhuttaessa tarkoitetaan yrityksen voitontuotokykyä. Kannattavuuden mittaaminen ja selvittäminen perustuvat yhtiön tuloslaskelmaan. Erilaisia tapoja varsinaiselle kannattavuuden mittaamiselle on useita. Kannattava yritys tekee tulosta, joka syntyy toimivista asiakassuhteista, ja näiden pohjalta käytävästä voitollisesta kaupasta. (Niskavaara 2017, 69.)

Yrityksen toiminnan kokoa mittaa liikevaihto, jonka tulisi kasvaa ainakin samaa tahtia kuin kustannusten, joita kasvattaa ajan myötä jo pelkästään inflaatio. Yrityksen liikevaihdon muutosta arvioitaessa tulee huomioida oman yrityksen tilanteen lisäksi toimialan yleinen tilanne. Yrityksen kasvun tulisi tapahtua kuitenkin hallitusti, koska liian nopea kasvu voi aiheuttaa ylivelkaantumista oman tulorahoituksen ollessa riittämätöntä. (Niskavaara 2017, 69–70.)

Yrityksen toimintaedellytyksiä voidaan kuvastaa esimerkiksi Laitisen ja Laitisen terveystriangelin avulla. Tässä mallissa yrityksen toimintaedellytysten terveystriangelin kulmina ovat kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus. Tärkeimmäksi näistä voidaan nimetä kannattavuus, koska kannattamaton yritys voi ajan kuluessa joutua konkurssiin. Tämä tarkoittaa luultavimmin tappioita kaikille sidosryhmille. (Salo 2015, 102–103.) Riittävä taso kannattavuudelle vaihtelee yrityksen ja sen omistajien mukaan (Karikorpi 2012, 148).

Kaikki kolme tekijää ovat kuitenkin lopulta välttämättömiä yrityksen elinkelpoisuuden kannalta. Heikko maksuvalmius johtaa rahoituksen hinnan nousuun, mikä edelleen heikentää yrityksen taloutta. Maksuvalmiuden kannalta tulee huomioida erikseen, että yrityksen tulorahoitus on riittävää ja, että likvidit varat riittävät. (Salo 2015, 103.)

5.2 Maksuvalmius

Maksuvalmis yritys on kykenevä hoitamaan maksunsa ajallaan. Yrityksen maksuvalmiutta voidaan tarkastella tietyinä ajanjaksona, eli esimerkiksi kuukauden aikana, tai pelkästään tietyinä hetkenä. (Niskavaara 2017, 95.) Se, että yritys omistaa paljon kiinteää omaisuutta, ei tarkoita, että yrityksellä olisi automaattisesti hyvä maksuvalmius. Yrityksen kassa voi olla tyhjä omistuksista huolimatta, jolloin maksuvalmius on huono. Vakavaraisen yrityksen on kuitenkin helpompi todennäköisesti saada laina täydentämään kassaansa. (Karikorpi 2012, 122.)

Hyvä maksuvalmius ja riittävät kassavarat ovat yrityksen suoja huonoja aikoja vastaan ja lisäksi ne mahdollistavat nopeat investoinnit tarpeen vaatiessa. Liiketoimintaan sitoutuneille varoille tulisi saada vallitsevaa korkotasoa suurempi tuotto, ja mikäli soveltuvia investointikohteita kassavaroille ei löydy, voidaan harkita niiden jakamista osakkeenomistajille. Kassavarojen kohdalla onkin aina päätettävä, pidetäänkö ne yhtiössä vai jaetaanko ne mahdollisuuksien mukaan omistajille. (Karikorpi 2012, 122–123.)

5.3 Vakavaraisuus

Vakavaraisuus riippuu siitä, onko yritys rahoitettu omalla vai vieraalla pääomalla. Vakavaraisella yrityksellä on riittävästi omaa pääomaa suhteessa vieraaseen. (Karikorpi 2012, 111.) Vakavaraisuuden yleisimpiä mittareita on omavaraisuus, eli juuri oman ja vieraan pääoman välinen suhde prosentteina (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 162).

Osakeyhtiö hallituksen havaitessa, että yhtiön oma pääoma on negatiivinen, täytyy sen tehdä tästä ilmoitus kaupparekisteriin. Tällaisen ilmoituksen on oltava hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan allekirjoittama, eikä pelkkä prokura ole riittävä. (Patentti- ja rekisterihallitus 2020, viitattu 28.1.2020.)

5.4 Tunnusluvut

Käyttökatteella (esitetty kaavassa 1) tarkoitetaan varsinaisen liiketoiminnan tulosta, josta ei ole vähennetty poistoja, rahoituseriä tai veroja. Käytännössä tämä siis tarkoittaa paljonko yrityksen kate on toimintakulujen jälkeen. Käyttökateprosentti puolestaan saadaan käyttökateen ja liikevaihdon

osamääränä. Tälle tunnusluvulle ei ole ohjearvoa, vaan se riippuu pitkälti toimialasta ja yrityksestä itsestään. Käyttökateprosenttia tulee verratakin toimialan muiden yritysten vastaaviin sekä yrityksen itsensä aiempiin vuosiin. (Alma Media Oyj 2019, viitattu 18.10.2019.) Käyttökateen ohjearvo vaihtelee toimialojen sisälläkin paljon, koska se riippuu myös yrityksestä ja sen toimintamallista. Pääomavaltaisuus, koneiden ja kaluston hankintatapa sekä hintatasot vaikuttavat esimerkiksi kaikki siihen millaista käyttökate voidaan pitää suotavana. Käyttökateella yrityksen tuli kuitenkin siis pysyä kattamaan poistojen arvo, rahoituserät ja verot. Lisäksi luonnollisesti omistajille tulisi jäädä tuottoa. (Niskavaara 2017, 71.)

KAAVA 1. Käyttökateprosentti.

$$\text{Käyttökate} - \% = \frac{\text{Käyttökate}}{\text{Liikevaihto}} * 100\%$$

Tilikauden tulos (katso kaava 2) (tai nettotulos) on kaikkien kulujen, rahoituserien ja verojen jälkeen yrityksen omistajille kuuluva osuus. Tämä perustana yritys jakaa mahdolliset voitot. Satunnaiseriä tai tilinpäätössiirtoja ei tilikauden tuloksessa kuitenkaan ole mukana. Tilikauden tulosprosentti saadaan jakamalla tilikauden tulos liikevaihdolla. Tätä tunnuslukua käyttäen voidaan myös vertailla eri toimialojen yrityksiä. (Alma Media Oyj 2019, viitattu 18.10.2019.)

KAAVA 2. Tilikauden tulosprosentti.

$$\text{Tilikauden tulos} - \% = \frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Liikevaihto}} * 100\%$$

Sijoitetun pääoman tuotto-% (katso kaava 3) kuvaa yrityksen suhteellista kannattavuutta ja pääoman tuottoa. Tämä tunnusluku ei riipu yrityksestä eikä toimialasta. Sijoitetun pääoman tuottoa laskettaessa huomioidaan pääoma, joka vaatii tuottoa, tai josta on maksettava korkoa. (Niskavaara 2017, 80.) Tunnuslukua voidaan käyttää eri toimialojenkin yritysten vertailuun. Sen käytössä tulee kuitenkin huomioida, että suuret muutokset yrityksen pääomissa kesken tilikauden voivat heikentää tunnusluvun todenmukaisuutta. Lisäksi koska kyseessä on suhteellinen tunnusluku, tulee muistaa, että tunnusluvun hyvä prosenttiarvo ei suoraan tarkoita suurta euromääräistä tulosta. (Alma Media Oyj 2020, viitattu 30.1.2020.)

KAAVA 3. Sijoitetun pääoman tuotto-%

$$\text{Sijoitetun pääoman tuotto} - \% = 100 * \frac{\text{liikevoitto} + \text{rahoitustuotot}}{\text{sijoitettu pääoman keskimäärin}}$$

Quick ratio (katso kaava 4) on yrityksen kassavarojen ja saamisten suhde lyhytaikaisiin velkoihin. Tarkemmin sanottuna tunnusluku huomioi yrityksen kaiken rahoitusomaisuuden eli rahat ja pankkisaamiset, lyhytaikaiset saamiset ja rahoitusarvopaperit. Tunnusluvulle voidaan antaa ohjearvot, mutta näissä on kuitenkin jonkin verran toimialariippuvuutta. Quick ratiota tarkasteltaessa tulee huomioida yrityksen pääomarakenne ja tulo-rahoituksen taso. Seuranta tulee tehdä pitkällä aikavälillä, sillä tietyn hetken yksittäinen arvo voi poiketa oleellisestikin yleisestä tasosta. (Alma Media Oyj 2020, viitattu 30.1.2020.)

KAAVA 4. Quick ratio

$$\text{quick ratio} = \frac{\text{rahoitusomaisuus}}{\text{lyhytaikaiset velat} - \text{saadut ennakot}}$$

Omavaraisuusaste-% (katso kaava 5) on oman pääoman suhde taseen omaisuudesta. Käytännössä se siis kertoo yrityksen kyvystä selvitä velvoitteistaan ja sietää mahdollisia tappioita. Jos yrityksen omavaraisuusaste-% on siis korkea, on yritys vakavarainen. Erittäin kannattavalle yritykselle matalakaan omavaraisuusaste ei välttämättä ole huolestuttava asia, mutta huonot ajat ovat tällöin suurempi riski. Yrityksen käyttöomaisuuden arvostukset taseessa voivat vaikuttaa tunnusluvun merkittävyyteen. (Alma Media Oyj 2020, viitattu 30.1.2020.)

KAAVA 5. Omavaraisuusaste-%

$$\text{omavaraisuusaste} - \% = 100 * \frac{\text{oma pääoma}}{\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$$

Suhteellinen velkaantuneisuus-% (katso kaava 6) kertoo, kuinka paljon yrityksellä on velkaa suhteessa liikevaihtoon. Mikäli suhteellinen velkaantuneisuus on korkea, täytyy yrityksen käyttökattteen olla hyvä. Tätä tunnuslukua tulee verrata vain saman toimialan yritysten vastaaviin. (Alma Media Oyj 2020, viitattu 30.1.2020.)

KAAVA 6. Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti

$$\text{suhteellinen velkaantuneisuus} - \% = 100 * \frac{\text{taseen velat} - \text{saadut ennakot}}{\text{liikevaihto}}$$

Korollisten nettovelkojen suhde käyttökatteeseen (katso kaava 7) ilmaisee kauanko yrityksellä kestäisi maksaa velkansa, mikäli koko käyttökate ohjattaisiin velkojen maksuun, eikä yritys näin ollen maksaisi esimerkiksi osinkoja. Todellisuudessa yritys joutuu käyttämään osan käyttökatteestaan myös velan korkojen maksamiseen. (Alma Media Oyj 2020, viitattu 31.1.2020.)

KAAVA 7. Korolliset nettovelat / käyttökate-%

$$100 * \frac{\text{korolliset nettovelat}}{\text{käyttökate}}$$

Henkilöstötehokkuuden tunnusluvut, jotka on esitetty kaavoissa 8-10, ovat yleisesti toimialakohtaisia. Huomioitavaa on myös, että arvoihin voivat vaikuttaa esimerkiksi ulkoisen työvoiman käyttö ja lomautukset. Tärkeää olisi siis huomioida laskelmissa todellinen työvoima, joka tietyn tuloksen saavuttamiseen on käytetty. (Alma Media Oyj 2020, viitattu 31.1.2020.)

KAAVA 8. Liikevaihto / henkilöstömäärä

$$\frac{\text{liikevaihto}}{\text{henkilöstömäärä(keskimäärin)}}$$

KAAVA 9. Nettotulos / henkilöstömäärä

$$\frac{\text{nettotulos}}{\text{henkilöstämäärä(keskimäärin)}}$$

KAAVA 10. Henkilöstökulut / henkilöstömäärä

$$\frac{\text{henkilöstökulut}}{\text{henkilöstömäärä(keskimäärin)}}$$

Myyntisaamisten kiertoaika (katso kaava 11) merkitsee keskimääräistä aikaa, joka yrityksen liikevaihdolla kestää tuloutua sen tilille. Kiertoaikaan vaikuttavat myönnetyt maksuajat ja perintäprosessi. Vertailu tulee suorittaa saman toimialan muihin yrityksiin, ja tärkeä vertailukohta on myös yrityksen oma ostovelkojen kiertoaika, jota lyhyempi myyntisaamisten kiertoaika olisi suotavaa olla. (Alma Media Oyj 2020, viitattu 31.1.2020.)

KAAVA 11. Myyntisaamisten kiertoaika

$$\text{myyntisaamisten kiertoaika (päivinä)} = 365 * \frac{\text{myyntisaamiset}}{\text{liikevaihto}}$$

Ostovelkojen kiertoaikaa (katso kaava 12) ilmaisee kuinka kauan yrityksellä kestää keskimäärin maksaa ostonsa. Tämänkin tunnusluvun vertailu tulee suorittaa saman toimialan muihin yritykseen, sekä oman yrityksen myyntisaamisten kiertoaikaan. Pitkä ostovelkojen kiertoaika voi merkitä maksuvaikeuksia, mutta toisaalta pitkät maksuajat ovat yritykselle positiivinen asia. (Alma Media Oyj 2020, viitattu 31.1.2020.)

KAAVA 12. Ostovelkojen kiertoaika

$$\text{ostovelkojen kiertoaika (päivinä)} = 365 * \frac{\text{ostovelat}}{\text{ostot} + \text{ulkopuoliset palvelut}}$$

6 OPPAAN TEKEMINEN

Opinnäytetyönä luotu opas on tarkoitettu auttamaan ulkoista kirjanpitoa käyttävää uutta yrittäjää hyödyntämään kirjanpidon tuottamia raportteja ja niiden sisältämää taloustietoa. Oppaan sisältö on valittu tekijöiden oman työkokemuksen ja koulutuksen perusteella sekä yhteistyöyritykseen perehtymällä. Toinen opinnäytetyön tekijöistä työskenteli aiemmin yhteistyöyrityksessä ja tutustui myös tätä kautta sen yrittäjiin, joiden näkemyksiä ja kommentteja on kuultu ja hyödynnetty.

Varsinainen oppaan tietosisältö on rakennettu alan kirjallisuuteen ja asiaankuuluvan lainsäädäntöön perehtymällä. Sisällytyistä aiheista on kirjoitettu runsaasti ja laajalti, mutta pyrimme tekemässämme oppaassa pitämään käsitellyt asiat mahdollisimman selkeinä ja ymmärrettävinä, mutta kuitenkin niin, että oleellisin tieto välittyy. Tärkeää opasta luodessa meille ja yhteistyöyritykselle oli se, että käsitellyistä asioista olisi todellisuudessa höytyä yrittäjälle. Emme siis pyrkineet kouluttamaan uutta taloushallinnon ammattilaista, vaan auttamaan yrittäjää, jolla ei ole aiempaa kokemusta taloushallinnon alasta. Tällaisen henkilön on haastavaa lukea kirjanpidon raportteja jo siitä syystä, että ne sisältävät todennäköisesti paljon sanostoa, joka ei ole entuudestaan tuttua. Lisäksi vaikka tuloslaskelman ja taseen rakenne ovat loogisia ja tarkkaan säänneltyjä, ei tämä ole lainkaan selvää kokemattomalle silmälle. Kävimme tarkkaan läpi nämä oleelliset raportit, jotta niiden tarkoitus selviäisi lukijalle.

Oppaan rakenne suunniteltiin sillä ajatuksella, että pystyäkseen todella hyödyntämään raportteja, täytyy yrittäjän ensin osata lukea niitä sekä ymmärtää miten ne kuvaavat yrityksen taloutta. Tämän takia oppaan alussa käydään läpi mitä tuloslaskelma ja tase tarkoittavat ja mitä ne kuvastavat. Tämä toteutettiin niin, että tuloslaskelma ja tase käydään läpi rivi riviltä esimerkkejä hyödyntäen, jotta lukijalla olisi mahdollisimman helppo ymmärtää miten tuloslaskelma ja tase toimivat yhdessä kuvaamassa yrityksen talouden tilaa.

Toinen merkittävä oppaan osio on raporttien hyödyntäminen talouden seurannassa. Osiossa käydään läpi talouden toimintaedellytykset eli kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus, sekä näihin liittyviä yleisimpiä tunnuslukuja, joiden perusteella oman yrityksen taloutta voi arvioida ja verrata muihin yrityksiin. Oppaan esimerkkitulo- ja tase-erät on valittu sillä perusteella, että ne ovat

oleellisia mahdollisimman monenlaisille yrityksille, mutta kuitenkin yhteistyöyrityksen tarpeet mielessä pitäen. Emme siis esimerkiksi ole sisällyttäneet oppaaseen varastonmuutoksiin liittyviä asioita, koska nämä eivät koske yhteistyöyritystämme.

Päätämme oppaan lyhyeen esimerkkiin siitä mitkä voisivat olla yritykselle oleellisia kuukausi- ja vuositasolla seurattavia taloustietoja ja tunnuslukuja. Kerromme myös, miten näitä tietoja tulee käytännössä vertailla ja mitä on hyvä pitää mielessään. Olemme myös liittäneet oppaan loppuun luomamme esimerkkiyrityksen tuloslaskelman ja taseen, joita esimerkeissä hyödynnämme, ja jotka lukijan on hyvä pitää esillä opasta läpikäydessään.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme aiheen päättäminen oli ennemminkin prosessi kuin suora valinta. Alkuperäinen ajatuksemme aloittaville yrittäjille tarkoitetusta talousaiheisesta oppaasta oli liian laaja ja epämääräinen. Alkuperäinen taloushallinto-opas yrittäjälle kävi paljon laajemmin läpi kirjanpidon vaiheita alkaen ihan siitä, miten aineisto tulee toimittaa kirjanpitäjälle ja mitkä ovat asiakkaan ja kirjanpitäjän vastuita. Nämä asiat eivät uuden rajauksen jälkeen olleet enää oleellisia lisätä oppaaseen koska lähtökohtaisesti uusi opas oli tarkoitettu yrittäjille, joilla kirjanpito palvelu oli jo käytössä. Ohjajamme opastuksen ja yhteistyöyrityksen kanssa käydyn keskustelun pohjalta uudeksi aiheeksi muodostui kirjanpitoraporttien tulkitseminen. Tämä uusi aihe on kieltämättä alkuperäistä parempi, koska nyt myös aiheen rajaus on selkeämpi ja laajuudeltaan suppeampi.

Kirjanpitoraporttien tulkitsemista avustavan oppaan tarve ja hyöty ovat helposti ymmärrettävissä, ja myös henkilökohtaisesti aihe on meille mielenkiintoinen ja entuudestaan tuttu töitten kautta. Töiden kautta tunsimme myös hyvin kirjanpitäjän sekä yrittäjän välillä mahdolliset ongelmakohdat raporttien tulkinnassa, joita halusimme yrittäjille avata. Kaiken kaikkiaan siis lopulta valitsemamme aihe sopi hyvin kaikille osapuolille, joten alun haasteet kääntyivät eduksemme.

Uuden rajauksen jälkeen oppaan rakenne muuttui paljon selkeämmäksi ja pystyimme paremmin päättämään mistä oppaassa kerrotaan ja mikä jätetään pois. Vaikka rajaus tuntuikin aluksi suppealta, kävi kuitenkin pian selväksi, että kovin yksityiskohtaiseksi tuloslaskelman, taseen tai tunnuslukujen kanssa ei voinut kuitenkaan mennä, jotta oppaan yleistettävyyden pysyisi vielä ennallaan ja ettei opas muodostuisi liian laajaksi. Lisäksi monet näistä asioista piti oppaassa jättää yksinkertaiseksi, koska aiheet itsessään olivat niin laajoja, ettei niistä voinut muutamalla sanalla tarkasti kertoa. Tällaisia asioita oli muun muassa henkilöstökuluissa palkanlaskennan asiat sekä yrityksen verotuksen suunnittelu. Emme halunneet suppealla selostuksella antaa näistä monimutkaisista asioista väärää kuvaa lukijalle vaan suosittelemme perehtymään aiheeseen niiden omassa kirjallisuudessa, jossa näistä kerrotaan tarkemmin.

Aiheesta on tosiaan kirjoitettu paljon, mutta meidän tarkoituksemme oli tehdä mahdollisimman selkeä ja tiivis opas, jonka kiireinen yrittäjä ehtii lukea. Päätökset esimerkiksi siitä, mitä tunnuslukuja oppaaseen sisällytimme, teimme sen perusteella mikä mielestämme oli asiakasyrityksellemme

oleellisinta, mutta myös yleistettävyydessä. Erilaisia tunnuslukuja ja mahdollisia seurantakohteita on hyvin paljon, eikä näiden kaikkien läpikäynti olisi ollut mahdollista tai toivottavaa. Nyt tekemämme opas antaa ennen kaikkea pohjatiedot kirjanpidon raporttien ymmärtämiseksi, ja toivomme, että opas innoittaisi lukijaansa perehtymään käsiteltyihin aiheisiin tarkemmin ja pohtimaan mitkä ovat hänen yrityksensä kannalta oleellisia seurantakohteita.

Opinnäytetyöprosessimme suurin yksittäinen haaste oli jo mainittukin aiheen valitseminen. Olimme ehtineet tehdä alkuperäisen aiheen mukaista työtä jo varsin pitkälle ennen kuin ymmärsimme, ettei kyseisestä aiheesta saisi hyödyllistä opinnäytetyötä aikaiseksi. Uuden aiheen päätettyämme on työ kuitenkin sujunut jouhevasti ilman suurempia ongelmia. Opasta kirjoittaessa piti monesti miettiä milloin asioita alkaa selvittämään liian laajasti. Esimerkiksi yrityksen tuloveroista kertoessa tuli mukaan kappaleeseen myös ohjeistusta verosuunnittelulle. Totesimme kuitenkin tämän olevan aivan liian laaja-alue meidän kevyeksi tarkoitetun oppaan sisältöön. Tässä kohtaa rajauksen tekeminen oli tärkeää oppaan asiasisällön pitämisessä halutulla tasolla. Omat hankaluutensa ovat tietysti aiheuttaneet työkiireet, muut aikataululliset haasteet ja tekohetkellä vallinnut maailmantilanne, mutta kaiken kaikkiaan on opinnäytetyön tekeminen sujunut hyvin. Erityisesti yhteistyö asiakasyrityksen ja sen yrittäjien kanssa on sujunut loistavasti, mikä helpotti opinnäytetyöprosessia ja teki siitä jopa miellyttävän.

Onnistumisen tunnetta oppaasta toi meille, kun kuulimme yhteistyöyrityksen toisen yrittäjän alkaneen tutkimaan yrityksen taloussuunnittelua laajemmin. Hänen mukaansa oppaan tarjoamalla pohjatiedolla omaa osaamista oli helpompi syventää. Mielestämme tämä opas palvelee hyvin aloittavia yrittäjiä liitettynä yhteen Yrittäjät ry:n ”Yrittäjän ensimmäinen vuosi”-oppaan kanssa.

Opinnäytetyöprosessin ja syntyneen oppaan kautta selväksi kävi, että vaikka kirjanpidon raportit sinällään ovat varsin yksinkertaiset, on niiden selittäminen kirjanpitoa ja taloushallintoa ennestään tuntemattomalle henkilölle varsin haastavaa. On helppo kertoa mitä tuloslaskelmalla ja taseella tarkoitetaan, mutta niiden yksityiskohtainen ymmärtäminen ja varsinkin hyödyntäminen ovat haastavampia asioita. Tämä johtuu pitkälti myös siitä, että olennaiset seikat ovat paljolti yrityskohtaisia, mutta sen lisäksi ne muuttuvat ajan myötä yrityksen ikääntyessä. Oppaamme tutustuttaa uuden yrittäjän kirjanpidon raportteihin hyvin perustasolla ja avaa yleisimpiä seurattavia talouden lukuja, jotka kertovat yrityksen tilasta. Kokeneelle yrittäjälle opas ei kuitenkaan todennäköisesti tarjoa uutta tietoa. Erittäin tärkeää lopulta raporttien todellisessa ymmärtämisessä on yrittäjän oma motivoituneisuus. Syy-seuraussuhteet asioiden taustalla ovat monimutkaisia, joten on mahdotonta antaa

yksityiskohtaisia ohjeita raporttien sisältöön reagoimiselle, eikä tämä toki työmme tarkoitus ollutkaan. Vaikka kirjanpidon raportit kertovatkin yrityksen talouden tilasta, on näihin perustuvien tarvittavien toimenpiteiden määrittäminen yrittäjän oma tehtävä.

LÄHTEET

Alma Media Oyj 2020. Korolliset nettovelat / käyttökate-%. Viitattu 31.1.2020, <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/tunnuslukuopas/vakavaraisuus/korolliset-nettovelat-kayttokate-prosentti>.

Alma Media Oyj 2019. Käyttökate-%. Viitattu 18.10.2019, <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/tunnuslukuopas/kannattavuus/kayttokate-prosentti>.

Alma Media Oyj 2019. Liiketulos ja liiketulos-%. Viitattu 18.10.2019, <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/tunnuslukuopas/kannattavuus/liiketulos-ja-liiketulos-prosentti>.

Alma Media Oyj 2020. Liikevaihto / henkilö. Viitattu 31.1.2020, <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/tunnuslukuopas/tehokkuus/liikevaihto-henkilo>.

Alma Media Oyj 2019. Myyntisaamisten kiertoaika. Viitattu 5.11.2019, <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/tunnuslukuopas/tehokkuus/myyntisaamisten-kiertoaika>.

Alma Media Oyj 2020. Omavaraisuusaste-%. Viitattu 30.1.2020, <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/tunnuslukuopas/vakavaraisuus/omavaraisuusaste-prosentti>.

Alma Media Oyj 2019. Ostovelkojen kiertoaika. Viitattu 6.11.2019, <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/tunnuslukuopas/tehokkuus/ostovelkojen-kiertoaika>.

Alma Media Oyj 2020. Sijoitetun pääoman tuotto-%. Viitattu 30.1.2020, <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/tunnuslukuopas/kannattavuus/sijoitetun-paaoman-tuotto-prosentti-roi>.

Alma Media Oyj 2020. Suhteellinen velkaantuneisuus-%. Viitattu 31.1.2020, <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/tunnuslukuopas/vakavaraisuus/suhteellinen-velkaantuneisuus-prosentti>.

Alma Media Oyj 2020. Quick ratio. Viitattu 30.1.2020, <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/tunnuslukuopas/maksuvalmius/quick-ratio>.

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.

Eduskunta 2020. Hallituksen esitys eduskunnalle yksityisen osakeyhtiön vähimmäispääomavaatimuksen poistamista koskevaksi lainsäädännöksi. Viitattu 24.4.2020, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_238+2018.aspx.

Ikäheimo, S., Malmi, T & Walden, R. 2012. Yrityksen laskentatoimi. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Karikorpi, O. 2012. Raha ratkaisee: yritystalous tutuksi. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2010. Pieni kirjanpitovelvollinen – kirjanpito ja tilinpäätös. Helsinki: WSOY Pro Oy.

Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2019. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Viitattu 13.11.2019, [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezp.oamk.fi:2047/teos/EAG-BFXDTEB#/kohta:Kirjanpito,\(\(20\)tilinp\(\(e4\)\)\(\(e4\)t\(\(f6\)s\(\(20\)ja\(\(20\)tilinp\(\(e4\)\)\(\(e4\)t\(\(f6\)ksen\(\(20\)tulkinta\(\(20\)piste:b0](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezp.oamk.fi:2047/teos/EAG-BFXDTEB#/kohta:Kirjanpito,((20)tilinp((e4))((e4)t((f6)s((20)ja((20)tilinp((e4))((e4)t((f6)ksen((20)tulkinta((20)piste:b0).

Lahti, S. & Salminen T. 2014. Digitaalinen taloushallinto. Helsinki: Alma Talent.

Niskavaara, E. 2017. Yritystaloutta esimiehille. Helsinki: Alma Talent.

Nyrhinen, R. Hyttinen, P. & Lamppu, K. 2019. Arvonlisäverotus käytännössä. Viitattu 7.11.2019, [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezp.oamk.fi:2047/teos/DAHBFXDTEB#kohta:ARVON-LIS\(\(c4\)VEROTUS\(\(20\)k\(\(e4\)yt\(\(e4\)nn\(\(f6\)ss\(\(e4\)\)\(\(20\)piste:b5](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezp.oamk.fi:2047/teos/DAHBFXDTEB#kohta:ARVON-LIS((c4)VEROTUS((20)k((e4)yt((e4)nn((f6)ss((e4))((20)piste:b5).

OP Ryhmä 2019. Valitse sinulle sopivin tapa maksaa laskut – verkossa tai ilman. Viitattu 5.11.2019, <https://www.op.fi/henkiloasiakkaat/paivittaiset/maksaminen/laskujen-maksaminen>.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Patentti- ja rekisterihallitus 2020. Osakepääoman menettäminen. Viitattu 28.1.2020, https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/muutosilmoitus/osakepaaoma/osakepaaoman_menettaminen.html.

Räbinä, T., Myrsky, M. & Myllymäki, J. 2017. Verotusmenettelyn perusteet. Viitattu 1.11.2019, [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezp.oamk.fi:2047/teos/IAFBBXXTBBAED#kohta:VEROTUS-MENETTELYN\(\(20\)PERUSTEET\(\(20\)\)](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezp.oamk.fi:2047/teos/IAFBBXXTBBAED#kohta:VEROTUS-MENETTELYN((20)PERUSTEET((20))).

Salo, M. 2015. Hyvä liiketoimintapäätös ja johdon vastuu. Helsinki: Alma Talent.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

Verohallinto 2018. Arvonlisäveroprosentit. Viitattu 7.11.2019, <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/arvonlisaverotus/arvonlis%C3%A4veroprosentit/>.

Verohallinto 2019. Millainen toiminta on arvonlisäverotonta? Viitattu 7.11.2019, <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/arvonlisaverotus/arvonlis%C3%A4veroprosentit/arvonlis%C3%A4veroton-liiketoiminta/>.

OPAS KIRJANAPIDON RAPORTTIEN HYÖDYNTÄMISEKSI

Timo Säily ja Jonne Roppola

SISÄLLYS

1	JOHDANTO OPPAASEEN.....	3
2	YRITYKSEN TALOUDEN TULKINTA.....	4
	2.1 Tuloslaskelma	5
	2.2 Tase	14
3	RAPORTTIEN HYÖDYNTÄMINEN	21
	3.1 Kannattavuuden seuranta	22
	3.2 Maksuvalmiuden seuranta.....	26
	3.3 Vakavaraisuuden seuranta.....	28
	3.4 Tehokkuuden seuranta.....	31
4	TALOUSHALLINNON ASiantuntijoiden Ohjeet	34

1 JOHDANTO OPPAASEEN

Suomessa on suuri kunnioitus yrittäjiä ja yrittäjyyttä kohtaan. Yrityksen perustamista ja tehokasta pyörittämistä varten on olemassa paljon erilaisia apuvälineitä ja oppaita. Suomen Yrittäjät ovatkin koonneet aloittaville yrittäjille oppaan ”Yrittäjän ensimmäinen vuosi”, jolla avustetaan aloittavaa yrittäjää toiminnan alkumetreillä.

Suomen Yrittäjien oppaassa suositellaan heti alusta asti antamaan yrityksen kirjanpito tilitoimiston huolehdittavaksi. Tämä onkin hyvä neuvo, sillä kirjanpito Suomessa on erittäin lakisääteistä ja tarkasti valvottua. Oppaassa ei kuitenkaan avattu tilitoimiston tarjoamia etuja peruskirjanpidon ulkopuolelta.

Osakeyhtiöt ovat yksi yleisimmistä yhtiömuodoista Suomessa, joten tämä opas on kirjoitettu osakeyhtiön kirjanpidon perusteella. Opasta voi kuitenkin hyödyntää myös toiminimet, avoimet ja kommandiitti yhtiöt. Näissä yritysmuodoissa on kuitenkin omia yksityiskohtia kirjanpitoon ja talouteen liittyen, joten on suotavaa tutustua myös oman yhtiömuodon kirjallisuuteen, mikäli haluaa hyödyntää tätä opasta.

Tämän oppaan alussa puramme kirjanpidon tuottamat raportit tuloslaskelman ja taseen rivi riviltä selittäen mitä nämä rivit tarkoittavat ja mistä summat koostuvat. Kun tuloslaskelma ja tase ovat tuttuja perehdytään tarkemmin siihen, miten näitä raportteja voidaan hyödyntää oman yrityksen talouden seurannassa. Käymme läpi mitä rivejä raporteilta kannattaa seurata sekä joitain yleisiä talouden tunnuslukuja. Viimeisessä kappaleessa tiivistämme vielä joitain yleisimpiä ja oleellisimpia seurattavia tarkistuslistan muodossa.

Opas on tarkoitettu auttamaan aloittavia ja taloushallinnosta vähemmän tietäviä yrittäjiä, joilla on käytössään tilitoimiston tarjoama kirjanpitopalvelu, ymmärtämään kirjanpidon tuottamia raportteja. Mikäli opasta lukiessa lukijalle tulee tarve tietää käsiteltävistä asioista tarkemmin, suosittelemme tutustumaan aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Näistä asioista on kirjoitettu erittäin paljon ja monet asiat ovat monimutkaisia ja tilannekohtaisia, joten näitä kaikkia muuttujia emme voi ottaa oppaassamme huomioon. Haluamme kuitenkin antaa oppaalla hyvän pohjan kirjanpidon ja sen raporttien ymmärtämiseen, jotta maksetuista kirjanpitopalveluista saataisiin mahdollisimman paljon rahanarvoista hyötyä.

2 YRITYKSEN TALOUDEN TULKINTA

Yrityksen taloudellisesta tilasta syntyy kirjanpidon tuotoksena tuloslaskelma ja tase. Tuloslaskelma kertoo, paljonko yritys tuottaa ja minkälaisilla kuluilla yritystoimintaa pyöritetään. Tase taas kertoo yrityksen omaisuuden sekä velkojen määrän tietynä ajankohtana. Näistä raporteista voidaan laskea yrityksen toimivuutta ja kannattavuutta ilmaisevia tunnuslukuja. Yrittäjällä olisi hyvä ymmärtää näitä kirjanpidon tuottamia raportteja, jotta hän saisi täyden hyödyn maksamistaan tilitoimiston palveluista. Käymme oppaan alussa läpi sekä tuloslaskelman ja taseen rivi riviltä, jonka jälkeen seuraavissa kappaleissa näytämme, miten tätä tietoa voidaan hyödyntää yrityksen talouden seuramisessa.

Kirjanpitoraporttien saatavuus on tilitoimistokohtaista. Nykyaikana monet tilitoimistot tuottavat kirjanpidon raportit aina arvonlisäveroilmoituksen yhteydessä ja asiakkaalla on tuoreimmat raportit nähtävissä esimerkiksi tilitoimiston palvelusivustoilla. Näistä kannattaakin kysyä omalta kirjanpitäjältä, mistä viimeisimmät raportit ovat saatavilla.

Opasta varten loimme fiktiivisen leipomo-osakeyhtiön nimeltään ”Lappos Oy”, jonka varsinaiseen liiketoimintaan kuuluu leipomotoiminta. Yrityksen omistaa 100% yrittäjä, joka on myös töissä yrityksessä. Leipomo toimii vuokratussa liiketilassa, josta se alivuokraa toiselle yritykselle varastotilaa. Lappos Oy työllistää yrittäjän lisäksi kaksi kokoaikaista leipuria. Yritys on perustettu muutama vuosi sitten ja se on vuonna 2018 ottanut pankilta lainaa 30 000 euroa liiketoiminnan parantamiseen uudella kalustolla. Lainasta ei ole toistaiseksi tehty lyhennyksiä ja kuluina syntyy vain korkokuluja. Lainalla on rahoitettu leipomon laitehankinnat.

Tuloslaskelma- ja taseosioita lukiessa suosittelemme tulostamaan lukemisen rinnalle esimerkkiyrittästä varten tehdyt liitetiedoista löytyvät tuloslaskelman ja taseen vuosilta 2018 ja 2019. Tämä helpottaa numeroiden hahmottamista sekä seuraamista.

2.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma listaa tietyllä aikavälillä toteutuneen liikevaihdon eli myynnin, sekä paljonko kuluja liikevaihdon aikaansaamisesta on koitunut. Yleensä tämä aikaväli on yksi kuukausi kirjanpitoraporteilla, mutta sen rinnalla on myös yleensä kumulatiivinen tuloslaskelma, joka kuvastaa kuluvan vuoden kokonaisliikevaihtoa sekä kuluja.

Tilinpäätöksessä tuloslaskelma kuvaa koko kuluneen tilikauden tulosta. Mikäli yritys on toiminut vähintään kahden tilikauden ajan, on vertausarvoina vierellä myös edellisen tilikauden arvot. Tilikauden tulos siirtyy taseeseen vastattavaa-puolelle kasvattamaan omaa pääomaa, tai mikäli tilikausi on ollut tappiollinen, pienentämään sitä.

Seuraavaksi käymme läpi tuloslaskelman, joka on jaettu osiin liikevaihto, ostot, henkilöstökulut, poistot, liiketoiminnan muut kulut, rahoitustuotot ja -kulut, tulos ennen veroja ja tulos. Tuloslaskelmalla näytettävät summat ovat nettosummia. Tämä tarkoittaa sitä, että niistä on laskettu pois arvonlisävero. Arvonlisäverovelka näytetään taseessa, josta lisää taseosiossa.

Tässä käsiteltävät tuloslaskelma ja tase ovat virallisen pohjan mukaisia. Virallisissa raporteissa ei näytetä, mistä kulut tai tase-erät tilikohtaisesti koostuvat, vaan isompina pääryhminä. Tämän tarkoituksena on yksinkertaistaa hieman tuloslaskelman ja taseen lukemista oppaassa. Alla on taulukko Lappos Oy:n tuloslaskelmasta vuodelta 2019, jonka vierellä on vertailuarvot vuodelta 2018.

TAULUKKO 1. Lappos Oy:n tuloslaskelma

	2019		2018
	€		€
TULOSLASKELMA			
LIKEVAIHTO	200 000,00		180 000,00
Liiketoiminnan muut tuotot	6 000,00		6 000,00
Materiaalit ja palvelut			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
Ostot tilikauden aikana	- 25 000,00	-	20 000,00
Ulkopuoliset palvelut	- 21 000,00	-	18 000,00
<i>Materiaalit ja palvelut yhteensä</i>	- 46 000,00	-	38 000,00
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	- 95 000,00	-	90 000,00
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	- 11 400,00	-	10 800,00
Muut henkilösivukulut	- 2 850,00	-	2 700,00
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	- 109 250,00	-	103 500,00
Poistot ja arvonalenemiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	- 5 625,00	-	7 500,00
<i>Poistot ja arvonalenemiset yhteensä</i>	- 5 625,00	-	7 500,00
Liiketoiminnan muut kulut	- 37 000,00	-	33 000,00
LIKEVOITTO / -TAPPIO	8 125,00		4 000,00
Rahoitustuotot ja -kulut			
Muut korko- ja rahoitustuotot	200,00		-
Korkokulut ja muut rahoituskulut	- 600,00	-	600,00
<i>Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä</i>	- 400,00	-	600,00
VOITTO / TAPPIO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	7 725,00		3 400,00
Tuloverot	- 1 545,00	-	680,00
TILIKAUDEN VOITTO / TAPPIO	6 180,00		2 720,00

2.1.1 Liikevaihto

Tuloslaskelma alkaa liikevaihdosta, joka sisältää kaikki yrityksen myynnit. Kun yritys myy tuotteen tai palvelun asiakkaalle ja lähettää siitä laskun, kirjataan tästä myyntilaskusta laskun päiväyksellä myyntiä yritykselle, joka kasvattaa liikevaihtoa. Myynti kirjataan yritykselle tuloslaskelmalle, vaikka rahaa ei myynnistä olisi vielä pankkitilille tullutkaan. Tämän takia tuloslaskelma ei kuvasta, paljonko rahaa yrityksen tilille on tullut, vaan ainoastaan myynnin määrää. Myyntilaskulta kirjataan taseelle myynnin määrän verran myyntisaamiseksi. Myyntisaamisista puhutaan enemmän, kun käsitellään tasetta.

Esimerkkiyritys Lappos Oy:llä on tuloslaskelman mukaan liikevaihtoa vuoden 2018 tilikaudella 180 000 euroa. Tämä liikevaihto on syntynyt myydyistä leipomotuotteista yksityisasiakkaille sekä

jälleenmyyjille. Seuraavana vuonna myynti on hieman parantunut ja se on noussut 200 000 euroon. Katso taulukko 2.

Liikevaihdon jälkeen seuraava rivi pitää sisällään liiketoiminnan muut tuotot, joihin luetaan yrityksen muut kuin varsinaisen liiketoiminnan kautta kertyvät tulot. Tällaisia voivat olla esimerkiksi vuokratulot yrityksen omistaman kiinteistön tiloista, mikäli yritys ei harrasta vuokraustoimintaa liiketoimintanaan. Liiketoiminnan muissa tuotoissa näytetään myös mahdollinen luovutusvoitto, mikäli yritys myy omaa kalustoaan tehden sillä voittoa.

Esimerkkiyritys Lappos Oy vuokraa ulkopuoliselle osakeyhtiölle omissa liiketiloissa sijaitsevaa varastoa. Koska vuokraustoiminta ei ole yrityksen pääasiallista liiketoimintaa, näytetään vuokraamisesta syntyvät tulot omalla rivillään Liiketoiminnan muut tuotot. Katso taulukko 2.

TAULUKKO 2. Liikevaihto ja liiketoiminnan muut tuotot

TULOSLASKELMA	2019	2018
	€	€
LIKEVAIHTO	200 000,00	180 000,00
Liiketoiminnan muut tuotot	6 000,00	6 000,00

2.1.2 Materiaalit ja palvelut

Tuloslaskelmalla seuraavana on yrityksen ostot. Ostot pitävät sisällään kaikki raaka-aineet, tuotteet sekä ulkopuoliset palvelut, jotka yritys on ostanut liikevaihdon mahdollistamiseksi. Ostoja ovat esimerkiksi jauhot ja muut leipomisen raaka-aineet, joista leipomon myytävät tuotteet tehdään. Ostojen määrä on siis suhteessa liikevaihdon määrään. Mitä enemmän omia tuotteita myydään ja kasvatetaan liikevaihtoa, sitä enemmän pitää tavaraa ostaa. Kannattavan liiketoiminnan vähimmäisvaatimus siis on, että liikevaihto on suurempi kuin ostot. Kun liikevaihdosta vähennetään ostot, saadaan myyntikate, joka kertoo, paljonko liikevaihdosta on jäänyt käteen tarvittavien ostojen jälkeen.

Ulkopuoliset palvelut ovat käytännössä sama kuin ostot. Ne luokitellaan kuitenkin erikseen siksi, että toisin kuin ostoissa, joissa ostetaan yritykseen fyysistä tavaraa, pitävät ulkopuoliset palvelut sisällään alihankintapalvelut ja työnvuokrausmenot.

Koska ostot ja ulkopuoliset palvelut ovat kuluja, jotka muuttuvat suhteessa liikevaihdon määrään, puhutaan näistä muuttuvina kuluina. Muuttuvien kulujen vähentäminen on hyvä tapa parantaa yrityksen tulosta. Näitä parannuksia voi hakea esimerkiksi kilpailuttamalla tavaran toimittaja tai sopimalla alihankkijoiden kanssa edullisempia sopimuksia.

Esimerkkiyritys Lappos Oy on ostanut vuonna 2018 leipomotuotteiden raaka-aineita 20 000 eurolla sekä maksanut kuriiripalveluille tuotteidensa toimittamisesta jälleenmyyjille sekä sesonkiaikana tarvituista kiireavusta 18 000 euroa. Nämä hankinnat vaaditaan liikevaihdon tuottamiseksi ja siksi ne näytetään Materiaalit ja palvelut -kohdassa kuten taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Materiaalit ja palvelut

Materiaalit ja palvelut			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
Ostot tilikauden aikana	-	25 000,00	- 20 000,00
Ulkopuoliset palvelut	-	21 000,00	- 18 000,00
<i>Materiaalit ja palvelut yhteensä</i>	-	<u>46 000,00</u>	- <u>38 000,00</u>

2.1.3 Henkilöstökulut

Henkilöstökulut pitävät sisällään kaikki henkilökuntaan kohdistuvat palkkakulut. Ensimmäisellä rivillä Palkat ja palkkiot esitetään yrittäjän / työntekijöiden palkka, jonka pohjalta lasketaan palkkoihin kuuluvat sivukulut.

Jos työntekijän palkka kuukaudessa on esimerkiksi 2 000 euroa, näytetään tämä kuluna Palkat ja palkkiot -rivillä. Tästä palkasta lasketaan ennakonpidätys, työntekijän eläkevakuutus (TyEl-maksut), tapaturmavakuutusmaksut sekä ryhmähenkivakuutus. TyEl-maksuista osan maksaa palkan-saaja ja loput jäävät yrityksen maksettavaksi. Yritykselle jäävät kulut näytetään Eläkekulut-rivillä. Muut henkilösivukulut sisältävät työttömyys-, tapaturma- ja ryhmähenkivakuutusmaksut sekä sosiaaliturvamaksut. Ennakonpidätys palkasta toimitetaan verottajalle, jonka vuoksi sitä ei näytetä kuluna tuloslaskelmalla, vaan taseessa velkana. Velka kuittaantuu taseelta pois, kun ennakonpidätykset maksetaan verohallinnolle.

Kun yrittäjä on töissä yrityksessä, kuuluu hän yrittäjään eläkevakuutukseen (YEL-vakuutus). Toisin kuin TyEl-vakuutuksessa, yrittäjä saa itse määrätä vakuutuksen määrän, mutta siinä on lain asettamat minimimäärät. YEL-palkasta pidätetään myös ennakonpidätys kuten TyEl-palkasta, mutta yritykselle ei synny palkan lisäksi muita kustannuksia kuin YEL-vakuutusmaksu ja sosiaaliturvamaksut.

Palkanlaskenta on erittäin iso kokonaisuus yrityksen liiketoiminnan kannalta, ja se on liian laaja alue tässä läpikäytäväksi. Oleellisinta oppaan kannalta onkin, että yrittäjä ymmärtää palkanmaksusta syntyvän muitakin kuluja kuin vain työsopimuksella sovitun palkkasumman.

Lappos Oy työllistää yrittäjän lisäksi kaksi kokoaikaista leipuria. Työntekijöiden palkat ovat TyEl-palkkoja, jolloin näistä syntyvät kaikki yllämainitut sivukulut pakollisten vakuutusmaksujen muodossa. Yrittäjän palkka on YEL-palkkaa, joten tästä koituu tuloslaskelmalle kuluja vain YEL-vakuutusmaksut ja sosiaaliturvamaksut. Katso taulukko 4.

TAULUKKO 4. Henkilöstökulut

Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-	95 000,00	-	90 000,00
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-	11 400,00	-	10 800,00
Muut henkilösivukulut	-	2 850,00	-	2 700,00
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	-	<u>109 250,00</u>	-	<u>103 500,00</u>

2.1.4 Poistot

Kun yritys ostaa isompaa kalustoa tai muuta hyödykettä, jolla katsotaan olevan rahallista arvoa yli kolme vuotta, aktivoidaan ne taseeseen yrityksen varallisuuteen eli taseen vastaavaan. Näistä hankinnoista kerrotaan lisää, kun käsitellään tasetta. Tässä kappaleessa tutkitaan näistä aktivoiduista hankinnoista tuloslaskelmalle laskettavia kuluja eli poistoja.

Poistot syntyvät näistä taseessa olevista eristä kuten kalusto. Poistot kuvaavat kaluston kulumista ja vanhenemista, ja ne kirjataan kuluksi tuloslaskelmalle vähentämään tilikauden verotettavaa tuloa. Poistojen tarkoitus on tasata yrityksen kuluja suurilla hankintoja tehdessä. Koska hankinnasta

katsotaan olevan rahallista hyötyä useamman tilikauden ajan, pitää kulukin jakaa useammalle tilikaudelle. Mikäli nämä hankinnat tuloutettaisiin eli näytettäisiin kokonaissummana tuloslaskelmalla heti hankinnan yhteydessä, vaikuttaisi se erittäin paljon tulokseen kaluston hankinnan tilikautena.

Kun kalustoa on hankittu, tehdään sen kulujen kirjaustavasta poistosuunnitelma. Poistosuunnitelmassa päätetään, tehdäänkö poistot tasa- vai menojäännöspoistoina. Tasapoistossa arvioidaan, kuinka monta vuotta hankinnan käyttöaika on, ja poisto tehdään näiden vuosien aikana koko hankintahinnalle. Esimerkiksi jos käyttöaika on 10 vuotta, poistetaan hankintahinnasta 10% vuodessa 10 vuoden ajan. Jos tuotteen tarkkaa käyttöaika ei tiedetä, tehdään poistot menojäännöspoistoina, joka on enimmillään 25% kaluston arvosta vuodessa. Tämä tarkoittaa, että kuluksi kalustosta kirjataan 25% koko kaluston summasta, joka samalla tietenkin vähentää kaluston arvoa taseessa. Joillakin hankinnoilla on kuitenkin myös erilaisia poiston enimmäismääriä, esimerkiksi rakennuksilla 7% ja rakennelmilla 20%. Nämä ovat kuitenkin harvinaisempia ja koskevat vain yrityksiä, joilla on omistuksessaan kiinteistöjä ja rakennuksia.

Seuraavassa esimerkissä on helpompaa seurata poistojen kertyminen kaluston arvosta, mikäli lukijalla on rinnalla Lappos Oy:n tuloslaskelma ja tase.

Lappos Oy on ostanut pankilta saamallaan 30 000 euron lainalla (taulukko 5) koneita ja laitteita leipomotoiminnan pyörittämiseen. Nämä koneet on ostettu vuonna 2018 ja niistä on tehty poistoja 25% eli tuloslaskelmalla näkyvä 7 500 euroa (taulukko 6). Taseen vastaavan rivi Koneet ja kalusto 22 500 euroa (taulukko 7) lisättynä tuloslaskelman riviin Suunnitelman mukaiset poistot 7 500 euroa on yhteensä 30 000 euroa eli niiden hankintahinta vuonna 2018. Seuraavana vuonna 2019 koneiden ja laitteiden kirjanpidollinen arvo on enää 22 500 euroa, josta lasketaan vuoden 2019 poistot 25%, joka on 5 625 euroa. Tämä tarkoittaa, että lainalla ostetuista laitteista katsotaan kuluvana vuonna kertyneen poiston verran kuluja, joka vähentää verotettavaa tulosta.

TAULUKKO 5. Tase vastattavaa, Vieras pääoma

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen vieras pääoma

Pankkilaina

Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä

30 000,00

30 000,00

30 000,00

30 000,00

TAULUKKO 6. Tuloslaskelma, Poistot ja arvonalenemiset

Poistot ja arvonalenemiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-	5 625,00	-	7 500,00
<i>Poistot ja arvonalenemiset yhteensä</i>	-	<u>5 625,00</u>	-	<u>7 500,00</u>

TAULUKKO 7. Tase vastaava, Koneet ja kalusto

TASE Vastaavaa	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	16 875,00	22 500,00
<i>Aineelliset hyödykkeet yhteensä</i>	<u>16 875,00</u>	<u>22 500,00</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	<u>16 875,00</u>	<u>22 500,00</u>

2.1.5 Liiketoiminnan muut kulut

Liiketoiminnan muut kulut sisältävät kaikki muut liiketoiminnassa syntyvät kulut, joita ei voi näyttää ostoissa tai palkoissa. Näitä kuluja syntyy liiketoiminnan pyörittämisestä, mutta ne eivät ole suoraan vaikutuksessa liikevaihdon tuottamiseen. Liiketoiminnan muut kulut -rivi pitää sisällään useita kulufilejä, jotka kuitenkin virallisella tuloslaskelmalla näytetään yhtenä summana.

Liiketoiminnan muihin kuluihin kuuluvat kaikki henkilökunnalle ostetut kahvitarvikkeet, työvaatteet, yrityksen mainoskulut, palaveritarjoilut, edustuskulut, liiketilojen vuokrat, sähkö- ja vesilaskut sekä monet muut kulut. Yksinkertaisesti voidaan tiivistää, että liiketoiminnan muut kulut pitävät sisällään henkilöstön, myynnin, markkinoinnin ja hallinnon kulut.

Liiketoiminnan muut kulut ovat yleensä erittäin merkittävä osa kaikista liiketoiminnan kuluista. Seuraamalla kuluja tilikohtaisesti voidaan huomata mahdollisia säästökohteita. Koska nämä kulut eivät varsinaisesti ole suoraan yhteydessä liikevaihdon määrään, voidaan pienillä säästötoimilla vaikuttaa tilikauden tulokseen positiivisesti.

Lappos Oy:llä on tullut vuoden 2019 aikana lisää liiketoiminnan muita kustannuksia (taulukko 8), koska yritys on panostanut kasvuun. Mainontaan ja uusiin kotisivuihin on panostettu aktiivisesti ja

siksi näihin on mennyt enemmän rahaa kuin edellisenä vuonna. Liiketoiminnan muut kulut sisältävät myös leipomotiloista maksettavan vuokran sekä muut yrityksen juoksevat kulut.

TAULUKKO 8. Liiketoiminnan muut kulut

Liiketoiminnan muut kulut	-	37 000,00	-	33 000,00
---------------------------	---	-----------	---	-----------

2.1.6 Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot ja -kulut pitävät sisällään etupäässä pankki- ja rahoituslainoista koituvia korkokuluja tai korkotuottoja, mikäli yritys on lainannut rahaa yrityksestä ulospäin. Myös pankkien perimät palvelumaksut sisältyvät rahoituskuluihin. Kun yritys lyhentää rahoitusliikkeiden tai muiden lainoja, ei näitä lyhennyksiä kirjata tuloslaskelmalle, vaan lyhennykset tehdään tasetilien välillä.

Lappos Oy on ottanut vuonna 2018 pankista 30 000 euron lainan. Vaikka lainan lyhennys alkaa myöhemmin, perii pankki lainasta kuitenkin korkoa, josta kertyy tilikauden aikana 600 euron korkokulut. Nämä näkyvät Korkokulut ja muut rahoituskulut -rivillä. Yritys on antanut vuonna 2019 omistajalle osakaslainan 10 000 euroa, josta yritys perii korkoa. Tästä kertyy yritykselle korkotuottoja 200 euroa, joka näkyy Muut korko- ja rahoitustuotot -rivillä kuten taulukosta 9 näkee.

TAULUKKO 9. Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot ja -kulut				
Muut korko- ja rahoitustuotot		200,00		-
Korkokulut ja muut rahoituskulut	-	600,00	-	600,00
<i>Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä</i>	-	400,00	-	600,00

2.1.7 Tuloverot

Tulovero on osakeyhtiöllä Suomessa tämän oppaan kirjoittamishetkellä 20%. Tämä tarkoittaa, että kun liikevaihdosta on vähennetty ostot, henkilöstökulut, poistot sekä liiketoiminnan muut kulut ja rahoituskulut, jää jäljelle liiketoiminnan voitto, josta maksetaan 20% veroa. Mikäli tilikausi on tappiollinen, syntyy siitä vahvistettua tappiota, jota voidaan käyttää seuraavien tuloksellisten tilikausien verojen vähentämiseksi.

Yritysten pitää maksaa tilikauden aikana ennakkoveroja. Ennakkoverot perustuvat joko yrityksen omaan arvioon tilikauden tuloksesta tai verohallinnon tekemään laskelmaan edellisten tilikausien verotettavan määrän pohjalta. Ennakkoverojen tarkoitus on mahdollistaa tulevan veron maksamista pitemmällä aikavälillä, jottei yritys joutuisi maksuvaikeuksiin, mikäli koko tilikauden verot tulisivat maksettavaksi lopullisessa verotuksessa. Nykyisin Verohallinnon Omavero-palvelussa voi muuttaa helposti ennakkoverojen määrää pitkin tilikautta. Tilinpäätöksessä tehdään vielä verojak-sotus, joka näyttää lopullisen veron määrän sekä paljonko tästä on maksettu ennakkoita. Mikäli ennakkoita on maksettu liian vähän, syntyy tästä jäännösveroa, joka kirjataan taseeseen siirtovelkoihin. Mikäli ennakkoveroja on maksettu liikaa, saa yritys veronpalautuksia, jotka kirjataan taseeseen siirtosaamisiin.

Lappos Oy:n vuoden 2018 tulos on ennen veroja ollut 3 400 euroa. Tästä summasta yritys maksaa veroja $3\,400 \text{ euroa} \cdot 0,2 = 680 \text{ euroa}$. Katso tuloverot rivi taulukossa 10.

TAULUKKO 10. Tuloverot

VOITTO / TAPPIO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	7 725,00		3 400,00
Tuloverot	- 1 545,00	-	680,00
TILIKAUDEN VOITTO / TAPPIO	6 180,00		2 720,00

2.1.8 Tilikauden voitto

Tilikauden voitto on se lopullinen määrä, jonka yrityksen toiminta on tuottanut tulosta, kun siitä on vähennetty kaikki edellä mainitut kulut sekä verot. Tilikauden voitto näkyy taseessa omassa pääomassa Tilikauden voitto / tappio -rivillä. Tilikauden voitto siis lisää yrityksen omaa pääomaa voitollisella tilikaudella tai laskee tappiollisella tilikaudella. On kuitenkin tärkeä ymmärtää, että tilikauden voitto merkitsee vain yrityksen kirjanpidollista tulosta, eikä kerro varsinaisesta yrityksen rahatilanteesta tai kassavirrasta.

Tilikaudella 2018 Lappos Oy:n tulos verojen jälkeen oli 2 720 euroa ja tämä näkyy tuloslaskelmalla sekä taseen omassa pääomassa. Koska yritys ei maksanut osinkoja, siirtyy tulos tilikaudella 2019 Edellisten tilikausien voitto -riville kasvattamaan yrityksen omaa pääomaa ($12\,500 \text{ euroa} + 2\,720 \text{ euroa} = 15\,220 \text{ euroa}$, taulukko 11). Mikäli yritys aikoo jakaa seuraavina vuosina osinkoa, on heillä mahdollisuus jakaa sitä enemmän paremman oman pääoman ansiosta.

TAULUKKO 11. Tase vastattavaa, tilikauden voitto

TASE Vastattavaa	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA		
Osakepääoma	3 000,00	3 000,00
Edellisten tilikausien voitto / tappio	15 220,00	12 500,00
Tilikauden voitto / tappio	6 180,00	2 720,00
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	24 400,00	18 220,00

2.2 Tase

Tase näyttää yrityksen varallisuuden sekä millä tämä varallisuus on rahoitettu. Taseen vastaavassa on listattu yrityksen omaisuus kuten kalusto, laina-, myynti-, siirtosaamiset sekä pankkitilin saldo. Vastattavaa kuvastaa, miten nämä varat on rahoitettu; kuinka paljon yrityksen toiminnasta rahoitetaan omilla varoilla eli omalla pääomalla, ja paljonko on ulkopuolista rahoitusta eli velkaa. Kun kirjanpito on tehty oikein, ovat taseen loppusummat samat. Tämän näkee taulukosta 12, jossa vuoden 2018 saldo taseella vastaavalla ja vastattavalla on 64 620 euroa ja vuonna 2019 73 000 euroa.

TAULUKKO 12. Lappos Oy:n tase vastaavaa ja vastattavaa

TASE Vastaavaa	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	16 875,00	22 500,00
<i>Aineelliset hyödykkeet yhteensä</i>	<u>16 875,00</u>	<u>22 500,00</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	16 875,00	22 500,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Pitkäaikaiset saamiset		
Muut lainasaamiset	10 000,00	-
<i>Pitkäaikaiset saamiset yhteensä</i>	<u>10 000,00</u>	<u>-</u>
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	13 000,00	12 000,00
Siirtosaamiset	3 000,00	2 500,00
<i>Lyhytaikaiset saamiset yhteensä</i>	<u>16 000,00</u>	<u>14 500,00</u>
Rahat ja pankkisaamiset	13 250,00	5 120,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	56 125,00	42 120,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	73 000,00	64 620,00

TASE Vastattavaa	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA		
Osakepääoma	3 000,00	3 000,00
Edellisten tilikausien voitto / tappio	15 220,00	12 500,00
Tilikauden voitto / tappio	6 180,00	2 720,00
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	24 400,00	18 220,00
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Pankkilaina	30 000,00	30 000,00
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	30 000,00	30 000,00
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Ostovelat	3 400,00	3 200,00
Muut velat	8 100,00	7 200,00
Siirtovelat	7 100,00	6 000,00
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	18 600,00	16 400,00
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	48 600,00	46 400,00
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	73 000,00	64 620,00

2.2.1 Tase vastaavaa

Pysyvät vastaavat

Vastaavan eli varallisuuden ensimmäinen osio käsittelee pysyviä vastaavia. Nämä erät ovat yritykseen hankittua omaisuutta kuten autot, koneet ja toimistokalusteet, joilla on rahallista ja käyttöarvoa enemmän kuin kolme vuotta. Koska ne tuottavat liikevaihtoa useamman tilikauden ajan, pitää myös niiden kulujen olla näkyvissä näillä tilikausilla. Näitä kaluston vuosittaisia kuluja kirjataan poistojen avulla. Tuloslaskelmalla käydyt poistot syntyvät juuri näistä eristä. Kun yritykselle ostetaan jokin isompi hankinta, tehdään siitä poistosuunnitelma. Yleisin poistosuunnitelma on 25% menojäännös-poisto.

On syytä kuitenkin muistaa, että nämä taseen arvot kuvastavat vain hankintojen kirjanpidollista arvoa. Mikäli autoja tai kalustoa myydään myöhemmin liiketoiminnan aikana, ei niiden rahallinen arvo ole välttämättä sama kuin kirjanpidon arvo. Mikäli tällaisen kalustossa olevan koneen tai auton myy yli kirjanpidollisen arvon, syntyy tästä yritykselle verotettavaa liikevaihtoa, joka näytetään Liiketoiminnan muut tuotot -rivillä.

Näitä varoja kuvataan yleisesti nimellä aineelliset hyödykkeet. Yrityksillä voi olla myös aineettomia hyödykkeitä kuten omistuksessa olevat lisenssit, patentit ja tavaramerkit, mutta nämä ovat huomattavasti harvinaisempia varsinkin aloittavilla yrityksillä.

Kuten poisto-osiossa käytiin läpi, on Lappos Oy hankkinut pankilta saamallaan lainalla kalustoa vuonna 2018. Taulukossa 13 nähdään, että kalustohankinnan arvo on ollut 30 000 euroa, josta on hankintavuonna tehty poistot 7 500 euroa. Tämän takia vuoden 2018 lopussa kaluston arvo ta-
seella on 22 500 euroa.

TAULUKKO 13. Taseen koneet ja kalusto sekä tuloslaskelman poistot

TASE Vastaavaa	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	16 875,00	22 500,00
<i>Aineelliset hyödykkeet yhteensä</i>	<u>16 875,00</u>	<u>22 500,00</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	16 875,00	22 500,00
Poistot ja arvonalenemiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	- 5 625,00	- 7 500,00
<i>Poistot ja arvonalenemiset yhteensä</i>	<u>- 5 625,00</u>	<u>- 7 500,00</u>

Vaihtuvat vastaavat

Vaihtuvat vastaavat kuvaavat yrityksessä olevaa vaihto-omaisuutta ja saamisia. Vaihto-omaisuutta on esimerkiksi varaston arvo tilikauden päätyttyä. Saamisia taas ovat erilaiset lähteet, joista on tulossa rahavaroja joko yli vuoden päästä eli pitkäaikaiset saamiset, tai alle vuoden sisään eli lyhytaikaiset saamiset. Nämä erotellaan, jotta nähdään, mitkä varoista ovat käytössä seuraavan tilikauden aikana. Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat myös yrityksen sen hetkiset rahat ja pankkisaamiset eli pankkitilillä olevat rahat.

Pitkäaikaiset saamiset ovat yleensä lainoja, joiden takaisinmaksuaika on yli vuosi. Näistä lainasaa-
misista yritys kuitenkin perii korkoja velalliselta. Nämä korkotuotot näkyvät tuloslaskelmalla Muut korko- ja rahoitustuotot -rivillä.

Myyntisaamiset sisältävät ne myynnit, jotka ovat toteutuneet tilikauden aikana, mutta joista ei vielä ole saatu suoritusta pankkitilille, vaan joiden suoritukset tulevat tilille vasta seuraavalla tilikaudella.

Mikäli yrityksellä on myyntisaamisissa erittäin vanhoja saamisia, joista suorituksien saaminen on epätodennäköistä, pitää nämä kirjata tuloslaskelmalle luottotappioiksi. Yritys saa näistä luottotappioista takaisin aikanaan maksamansa arvonlisäverot. Luottotappiot myös laskevat kuluvan tilikauden verotettavaa tuloa.

Siirtosaamisista voivat olla pidempiaikaiset kulut, jotka on maksettu kokonaisuudessaan tilikauden aikana, mutta joista saatava hyöty jatkuu vielä seuraavalle tilikaudelle. Tällaisia kuluja voivat olla esimerkiksi vakuutusmaksut, jotka on maksettu vuodeksi eteenpäin. Tällöin siirtosaamisissa näkyy vakuutusmaksun kulut siltä ajalta, joka kuuluu seuraavalle tilikaudelle.

Esimerkiksi marraskuussa 2018 on maksettu vakuutuslasku, jonka summa on 1 200 euroa. Vakuutuskausi on marraskuusta seuraavan lokakuun loppuun eli 12 kuukautta. Tästä laskusta kuluksi vuodelle 2018 kuuluu vain kaksi kuukautta eli marras- ja joulukuu. Vakuutusmaksu jakaantuu 120 euroa/kk. Vakuutuskuuluja tästä laskusta näytetään siis vuoden 2018 tuloslaskelmalla 240 euroa; loppuosa 980 euroa tiliöidään taseeseen, josta se puretaan seuraavalla tilikaudella 120 euroa/kk. Tätä tapaa jakaa kulu eri kuukausille kutsutaan jaksottamiseksi.

Nämä taseen vastaavat erät, jotka näkyvät taulukossa 14, on listattu käänteisesti siinä järjestyksessä, kuinka helposti ja nopeasti ne ovat muutettavissa käytettäväksi rahaksi. Alimmaisena on pankkitili, seuraavana lyhytaikaiset saamiset eli raha, joka yritykseen on tulossa alle vuoden sisällä ja ylimmäisenä koneet ja kalusto, joka on hitain muuttua käteisvaroiksi.

TAULUKKO 14. Tase vastaava, vaihtuvat vastaavat

VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Pitkäaikaiset saamiset		
Muut lainasaamiset	10 000,00	-
<i>Pitkäaikaiset saamiset yhteensä</i>	10 000,00	-
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	13 000,00	12 000,00
Siirtosaamiset	3 000,00	2 500,00
<i>Lyhytaikaiset saamiset yhteensä</i>	16 000,00	14 500,00
Rahat ja pankkisaamiset	13 250,00	5 120,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	56 125,00	42 120,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	73 000,00	64 620,00

Lappos Oy:llä on vuoden 2019 tilipäätöksessä taseellaan pitkäaikaisia saamisia. Tämä on yrittäjälle myönnetty pitkäaikainen osakaslaina. Yritys on antanut yrittäjälle 10 000 euron lainan, jonka takaisinmaksuajaksi on sovittu 3 vuotta. Tästä lainasta kertyy korkotuottoja 200 euroa vuodessa, joka näkyy tuloslaskelmalla Muut korko- ja rahoitustuotot -rivillä.

2.2.2 Tase vastattavaa

Oma pääoma

Kuten edellä on mainittu, taseen vastattavaa näyttää, miten yrityksen varallisuus on rahoitettu. Ensimmäisenä on yrityksen oma pääoma. Omassa pääomassa osakepääoma on yritykseen sidottu pääoma sen perustamisen aikana. Yrityksellä on sidottua ja vapaata pääomaa. Vapaa pääomaa on jakokelpoista varallisuutta ja sitä voi jakaa yrityksestä ulospäin osakkaille esimerkiksi osingonjakona. Sidottu pääoma ei ole jakokelpoista varallisuutta ja sitä siis ei voi antaa yrityksestä ulos.

Seuraava rivi on edellisten tilikausien voitto / tappio, joka pitää sisällään kaikkien edellisten tilikausien voittojen ja tappioiden summan. Voitollisen tilikauden tulos kasvattaa tätä ja tappiollinen pienentää. Tämän alapuolella on Tilikauden voitto / tappio -rivi, joka on suoraan tuloslaskelman lopullinen tulos verojen jälkeen. Kun tilinpäätös on valmis ja aloitetaan uusi tilikausi, nämä kaksi erää, edellisten tilikausien voitto ja tilikauden voitto, lasketaan yhteen ja siirretään seuraavan tilikauden taseessa Edellisten tilikausien voitto / tappio -riville. Edellisten tilikausien voitto ja tilikauden voitto ovat vapaata pääomaa eli jakokelpoisia varoja.

Lappos Oy on perustettaessa jakanut 100 osaketta 30 euron kappalehinnalla. Tästä seuraa, että osakkeiden arvo on 3000 euroa; tämä on yrityksen osakepääoma. Yrityksen perustamisen jälkeen yrittäjä, joka omistaa yrityksen 100%:sti, maksaa yritykselle näistä 100 osakkeesta 3 000 euron hinnan yrityksen pankkitilille.

Lappos Oy:n tuloslaskelman (taulukko 15) voitto vuonna 2018 on 2 720 euroa. Edellisten tilikausien voitto on 12 500 euroa. Kun tilikausi 2019 alkaa, siirretään kaikki voitot 2 720 euroa + 12 500 euroa tilikauden 2019 taseella edellisten tilikausien voitoksi yhteensä 15 220 euroa.

TAULUKKO 15. Tase vastattavaa, oma pääoma

TASE Vastattavaa	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA		
Osakepääoma	3 000,00	3 000,00
Edellisten tilikausien voitto / tappio	15 220,00	12 500,00
Tilikauden voitto / tappio	6 180,00	2 720,00
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	24 400,00	18 220,00

Vieras pääoma

Vieras pääoma sisältää ulkopuoliset rahoitukset liiketoiminnan ja varallisuuden ylläpitämiseksi. Ensimmäisenä näistä on Pitkäaikainen vieras pääoma. Nämä ovat yleisimmin pankkilainoja, joiden takaisinmaksuaika on enemmän kuin yksi vuosi. Tilinpäätöksessä tarkistetaan pankkilainan seuraavan vuoden lyhennysten määrä ja tämä siirretään lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan, koska se maksetaan seuraavan tilikauden aikana. Kun näitä lainoja lyhennetään, ei lyhennys näy tuloslaskelmalla, vaan lyhennys tapahtuu tasetilien välillä. Taseen vastaavan pankkitilin saldo vähenee lainanlyhennyksen verran ja samalla taseen vastattavaan pankkilainaan vähenee myös lyhennyksen verran. Ainoat kulut tuloslaskelmalla ovat siis korko- ja rahoituskulut lainoista.

Lyhytaikainen vieras pääoma sisältää alle vuoden sisään maksettavat velat. Ensimmäisenä näistä on Ostovelat-rivi, joka sisältää kaikki yrityksen ostolaskut, joita ei ole maksettu tilikauden aikana vaan ne maksetaan myöhemmin. Lyhytaikainen vieras pääoma sisältää myös edellä mainittujen pitkäaikaisten lainojen kuluva tilikauden aikana maksettavan lyhennysmäärän.

Muut velat sisältävät muun muassa palkanlaskennassa syntyviä velkaeriä kuten ennakonpidätys- ja sairausvakuutusvelat. Mikäli yritys on arvonlisäverovelvollinen, sisältää Muut velat -rivi myös arvonlisäverovelan kahdelta viimeiseltä kuukaudelta.

Siirtovelat toimivat kuten siirtosaamiset, mutta näihin sisältyy jaksotuksia, joiden edut on saatu jo yritykselle ilman, että niitä on vielä maksettu. Tästä esimerkkinä voisi olla edellä mainittu vakuutusmaksu, jonka vakuutuskausi on alkanut jo kuluva tilikauden aikana, mutta lasku tulee vasta myöhemmin, jolloin tämä ei ole vielä ostovelloissa. Siirtovelat sisältävät myös yrityksen työntekijöille vielä maksamattoman palkkavelan sekä näistä palkoista syntyvät ennakonpidätys- sekä lomapalkkavelan. Mikäli yritys tekee voittoa, josta 20% on enemmän kuin maksetut ennakoverot, näky

tämä ylimenevä osa laskennallisena verovelkana. Tilikauden päätyttyä lasketaan tilikauden lopullisesta tuloksesta maksettava vero, ja tämä jäännösvero korvaa laskennallisen verovelan ja jää yrityksen maksettavaksi lopullisessa vuoden verotuksessa. Taulukosta 16 nähdään, miten vieraspääoma näytetään taseella.

TAULUKKO 16. Tase vastattavaa, vieras pääoma

VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Pankkilaina	30 000,00	30 000,00
<i>Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä</i>	<u>30 000,00</u>	<u>30 000,00</u>
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Ostovelat	3 400,00	3 200,00
Muut velat	8 100,00	7 200,00
Siirtovelat	7 100,00	6 000,00
<i>Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä</i>	<u>18 600,00</u>	<u>16 400,00</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	48 600,00	46 400,00

3 RAPORTTIEN HYÖDYNTÄMINEN

Edellä käsitellyt kirjanpidon raportit sisältävät yrittäjän kannalta paljon oleellista tietoa yrityksen talouden tilasta. Tämän tiedon hyödyntäminen on yrittäjälle erittäin hyödyllistä, koska tällöin päätökset yrityksen toimista voidaan tehdä valistuneesti.

Kirjanpidon raportit sisältävät runsaasti tietoa. Vaikka jokaisen rivin ja luvun kuukausittainen läpikäynti ei ole talouden seurannan kannalta välttämätöntä, on raporteilta kuitenkin syytä käydä säännöllisesti läpi ainakin tärkeimmät rivit, kuten liikevaihto ja tilikauden voitto (tai tappio). Yksittäinen rivi voi sisältää poikkeuksellisia kertaeriä, joilla on mahdollisesti suurikin vaikutus kyseisen jakson tulokseen. Tällainen erä voi olla esimerkiksi oman kaluston myyminen, mikä näkyisi tuloslaskelmalla muuna liiketoiminnan tuottona ja voi vaikuttaa paljonkin sen kauden tulokseen. Tuotto olisi vain kertasuoritteinen eikä näkyisi enää seuraavilla kuukausilla. Näin ollen seuranta kannattaakin aina tehdä pitemmällä ajanjaksolla, jolloin yksittäiset poikkeukset tasoittuvat. Tärkeää on luonnollisesti myös oman yrityksen toiminnan ymmärtäminen, eli tieto siitä mistä yllättävät kulut tai tulot johtuvat. Jos kuitenkin esimerkiksi liiketoiminnan muut kulut kasvavat pysyvästi liikevaihdon pysyessä muuttumattomana, on syytä selvittää mistä tämä johtuu ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin tilanteen mukaan.

Yrityksen talouden tilan ja sen kehityksen ymmärtämisen ja seuraamisen avuksi voidaan laskea kirjanpidon raporttien perusteella niin kutsuttuja tunnuslukuja kuten omavaraisuusaste prosentti ja sijoitetun pääoman tuotto prosentti. Nämä tunnusluvut ovat oivallinen tapa myös verrata oman yrityksen taloutta kilpailijoihin, ja joitakin tunnuslukuja voidaan käyttää myös eri toimialojen yritysten vertailuun. Tunnuslukujen laskeminen ei kuitenkaan ole yritykselle kuukausittain oleellinen toimenpide, vaan seuranta tehdään ennemminkin vuositasolla. Myöskään aloittavan yrittäjän ei ole mielekästä heti toiminnan aloitettuaan laskea yrityksen tunnuslukuja ensimmäisten kuukausien osalta, jolloin toiminta ei ole vielä vakiintunut.

Tässä oppaassa on esitetty joitakin tunnuslukuja, jotka kuvaavat kukin tiettyä taloudellisten toimintaedellytysten osa-aluetta kuten kannattavuus ja vakavaraisuus. Erilaisia tunnuslukuja on paljon, ja valitsimme tähän joitakin, jotka ovat helposti laskettavissa ja kuvaavat yrityksen taloutta ymmärrettävällä tavalla. Kriteereinä siis esitettyjen tunnuslukujen valinnalle olivat ennen kaikkea niiden perustavanlaatuisuus ja yleisyys. Oppaasta löytyvät tunnusluvut ovat todennäköisesti aiheellisia

kaikille yrityksille ja kuvaavat niiden taloudellista tilaa syvällisesti. Yrittäjän olisi kuitenkin hyvä tutustua eri tunnuslukuihin laajemminkin, jotta oman yrityksen talouden seuraaminen olisi mahdollisimman tehokasta. Kaikkien mahdollisten tunnuslukujen laskeminen ei kuitenkaan ole tarpeellista pienen yrityksen kohdalla, vaan hyvän kuvan taloudesta voi saada jo muutamiakin tunnuslukuja seuraamalla. Oman yrityksen kannalta oleellisimpien tunnuslukujen ymmärtäminen ja seuraaminen on hyvä apu yrityksen taloudenhoidossa.

Olemme lisänneet tunnuslukujen kaavojen perään myös esimerkkiyritys Lappos Oy:n vuoden 2019 tietojen perusteella lasketut tunnusluvut, jotta lukijan olisi helpompi hahmottaa käytännössä, kuinka laskelmat tapahtuvat. Myös näitä lukiessa on hyödyllistä pitää liitetiedoista löytyvät tuloslaskelma ja tase käden ulottuvissa.

3.1 Kannattavuuden seuranta

Kannattavuutta voidaan pitää liiketoiminnan perustana ja tarkoituksena. Yksinkertaistetusti voidaan sanoa, että kannattava yritys tekee voittoa, eli kannattavuus on yrityksen voitontuottokyky. Kannattamaton yritys sen sijaan kuluttaa varoja. Suotava taso kannattavuudelle riippuu yrityksestä ja sen omistajista. Vaikka pienyrittäjä tyytyisi matalaankin kannattavuuden tasoon, joka suo hänelle elannon, ei tämä välttämättä riitä sijoittajille.

Kannattavuudelle on monia eri mittareita, ja sitä voidaan arvioida joko pelkästään tuotettuna rahamääränä tai suhteessa toiminnan laajuuteen. Molemmat näkökulmat on hyvä pitää mielessä, sillä esimerkiksi korkeakaan kannattavuusprosentti ei takaa merkittäviä tuloja, jos toiminta on hyvin pienimuotoista. Vastaavasti näennäisesti suurikaan tuotettu euromääräinen nettotulos ei tarkoita, että yritys olisi sijoituksena kannattava.

3.1.1 Mitä tuloslaskelma kertoo kannattavuudesta

Kuten on käynyt ilmi, selviää tuloslaskelmalta yrityksen tietyn ajanjakson tulot ja menot. Yrityksen tekemä tulos selviää laskelman alimmalta riviltä kohdasta nettotulos. Välitilinpäätöstasoisissa raporteissa on laskettu mukaan kaikki erät (kuten poistot ja verot) niin kuin ne olisivat varsinaisessa tilinpäätöksessä. Tästä yrittäjä saa jo alustavan käsityksen yrityksensä kyseisen kuukauden taloudesta. On kuitenkin hyödyllistä seurata tiettyjä rivejä myös tarkemmin.

Liikevaihto vaihtelee tyypillisesti kuukausittain, ja sen kohdalla vertailu on tyypillisesti mielekkäintä tehdä edellisen tilikauden (eli vuoden) vastaavaan. Monilla aloilla taloudellinen toiminta hidastuu kesäkuukausina, joten varsinkin näiden jaksojen vertailu aktiivisempiin vääristää kuvaa yrityksen taloudesta.

Samaa voidaan sanoa yrityksen menojen osalta, eli jakson vertailu on mielekkäintä tehdä edellisen tilikauden vastaavaan. On luonnollista, että yrityksen menot kasvavat, jos liikevaihtokin kasvaa, mutta menojen kasvutahdin tulisi olla kuitenkin hitaampaa, jotta toiminnan kasvu olisi kannattavaa. Menoja tuloslaskelma sisältää riveillä materiaalit ja palvelut, henkilöstökulut ja liiketoiminnan muut kulut. Varsinkin liiketoiminnan muiden kulujen seuraamisessa yrittäjän on syytä olla tarkka, koska kyseinen erä sisältää tyypillisesti monenlaisia eri kuluja, joista kannattaa olla selvillä.

3.1.2 Käyttökate ja käyttökateprosentti

Käyttökateella tarkoitetaan liikevaihtoa, josta on vähennetty päivittäisen toiminnan kustannukset. Käyttökate kertoo yrityksen toiminnan kannattavuudesta ottamatta huomioon esimerkiksi poistoja ja korkoja, ja se saadaan laskettua seuraavan kaavan 1 avulla:

KAAVA 1. Käyttökate

$$\text{käyttökate} = \text{liiketulos} + \text{poistot ja arvonalentumiset}$$

$$\text{käyttökate} = 8\,125,00\text{€} + 5\,625,00\text{€} = 13\,750,00\text{€}$$

ja edelleen kaavan 2 avulla lasketaan käyttökateprosentti

KAAVA 2. Käyttökateprosentti

$$\text{käyttökateprosentti} = 100 * \frac{\text{käyttökate}}{\text{liikevaihto}}$$

$$\text{käyttökateprosentti} = 100 * \frac{13\,750,00\text{€}}{200\,000,00\text{€}} = 6,9\%$$

Käyttökateen kaavassa mainitaan myös liiketulos (eli liikevoitto tai -tappio). Liiketulos löytyy suoraan tuloslaskelmalta ja tarkoittaa liiketoiminnan tuottoja vähennettynä kuluilla.

Käyttökateelle ei voida suoraan antaa viitearvoa, vaan vaadittava määrä riippuu yrityksestä. Käyttökateella yrityksen on siis kyettävä kattamaan investointinsa, rahoituskulunsa, veronsa ja mahdollinen voitonjakonsa. Käyttökateprosenttia voidaan kuitenkin vertailla oman toimialan muiden yritysten vastaaviin. Lisäksi on hyödyllistä seurata, kuinka yrityksen käyttökate kehittyy ajan kuluessa. Käyttökateen parantuessa kykenee yritys suurempiin investointeihin tai jakamaan enemmän voittoa omistajilleen.

3.1.3 Nettotulos (tilikauden tulos) ja nettotulosprosentti

Nettotulos on yrityksen omistajien osuus tehdystä tuloksesta. Nettotuloksessa ei kuitenkaan huomioida satunnaisia eriä tai tilinpäätössiirtoja, joten se ei välttämättä ole sama kuin tuloslaskelman alin rivi. Nettotulos saadaan laskettua kaavan 3:

KAAVA 3. Nettotulos

$$\text{nettotulos} = \text{liiketulos} - \text{rahoituserät} - \text{verot}$$

$$\text{nettotulos} = 8\,125,00\text{€} - 400,00\text{€} - 1\,545,00\text{€} = 6\,180,00\text{€}$$

ja edelleen kaavalla 4

KAAVA 4. Nettotulosprosentti

$$\text{nettotulosprosentti} = 100 * \frac{\text{nettotulos}}{\text{liikevaihto}}$$

$$\text{nettotulosprosentti} = 100 * \frac{6\,180,00\text{€}}{200\,000,00\text{€}} = 3,1\%$$

Myöskään nettotulokselle ei voida antaa yleistä suositusarvoa, mutta luvun ollessa positiivinen, on yritys ainakin tuottanut tulosta omistajilleen selviytyen kuluistaan ja veroista. Tätä lukua käyttäen voidaan kuitenkin vertailla myös eri toimialojen yrityksiä. Nettotulos itsessään tarkoittaa kuitenkin vain rahamäärää, jonka toiminta tuottaa omistajilleen. Enemmän tietoa kannattavuudesta saadaan, kun nettotulosta hyödyntäen lasketaan esimerkiksi yrityksen sijoitetun pääoman tuotto prosentti.

3.1.4 Sijoitetun pääoman tuotto prosentti

Eräs yleisimmistä suhteellisen kannattavuuden ja pääoman tuoton tunnusluvista on sijoitetun pääoman tuotto (ROCE-% tai ROIC-% englanniksi ja SIPO-% suomeksi). Tämä tunnusluku kuvaa nimensä mukaan yritykseen sijoitetuille pääomille, eli korolliselle vieraalle ja omalle pääomalle saatua tuottoa. Lainoittajat luonnollisesti vaativat antamalleen lainalle korkoa, ja omistajat haluavat tuottoa sijoitukselleen. Näin ollen sijoitetun pääoman tuotto prosentti lasketaan kaavan 5 mukaan:

KAAVA 5. Sijoitetun pääoman kaavat

$$SIPO - \% = 100 * \frac{\text{liikevoitto} + \text{rahoitustuotot}}{\text{sijoitettu pääoman keskimäärin}}$$

$$SIPO = \text{oma pääoma} + \text{korollinen vieras pääoma}$$

$$SIPO \text{ keskimäärin} = \frac{SIPO \text{ tilikauden alussa} + SIPO \text{ tilikauden lopussa}}{2}$$

$$SIPO - \% = 100 * \frac{8\,1250,00\text{€} + 200,0\text{€}}{51\,310,00\text{€}} = 16,2\%$$

Sijoitetun pääoman tuotto prosenttia voidaan käyttää yritysten vertailuun eri toimialojenkin välillä. Tälle tunnusluvulle voidaankin antaa joitain vertailuarvoja, joiden avulla oman yrityksen tilannetta voi arvioida. Yli 15 %:n tuottoa voidaan pitää jo erinomaisena, kun taas tuoton jäädessä 5 %:iin ollaan vain välttävällä tai heikollakin tasolla. Kuitenkin vähimmäisvaatimus SIPO-%:lle olisi senhetkisten rahamarkkinoiden korkotasoa. Muutoinhan sijoittajat saisivat pääomilleen paremman tuoton

tyypillisesti matalamman riskin lainanannosta. Yllä laskettu Lappos Oy:n arvo 16,2% on siis erinomaisella tasolla, eli yritys tekee enemmän kuin hyvää tulosta suhteessa siihen sijoitettuun pääomaan.

Sijoitetun pääoman tuoton seuraaminen tulisi tehdä pitkällä aikavälillä. Suuret sijoitukset kesken tilikauden voivat vääristää kyseisen tilikauden lukemia, ja tärkeää tässä tapauksessa olisikin ymmärtää, millä pääomalla kyseisen tilikauden tulos on todellisuudessa tehty. On myös hyvä seurata varsinaista euromääräistä tuottoa, koska mikäli sijoitetut pääomat ovat vähäisiä, voi tuotto prosentti näissä tapauksissa saada kohtuuttoman suuria arvoja, vaikka varsinainen tuotto ei olisikaan euromääräisesti merkittävä.

3.2 Maksuvalmiuden seuranta

Maksuvalmius merkitsee yrityksen kykyä selviytyä maksuvelvoitteistaan. Kyseessä on siis varsin yksinkertainen asia, joka on yksityishenkilöillekin tuttu. Yrityksellä kuitenkin maksuvalmiuteen vaikuttavat monet asiat kuten myyntisaamiset, osto- ja muut velat sekä esimerkiksi arvonlisäverot. Maksuvalmius ei kuitenkaan ole sama asia kuin yrityksen varallisuus. Onhan mahdollista, että yrityksellä on paljon omaisuutta kiinteistöjen ja koneiden muodossa, mutta pankkitili on tyhjä, mikä tarkoittaa lähtökohtaisesti huonoa maksuvalmiutta. Toisaalta toki tällaisella yrityksellä olisi mahdollisuuksia todennäköisesti saada lainaa helpottamaan senhetkistä maksuvalmiutta.

Vaikka suuret kassavarat ovat kieltämättä iloinen asia, joka mahdollistaa investoinnit tarpeen tullen ja suojaa yllättäviltä kuluilta, on kuitenkin syytä muistaa, että liian suurta rahamäärä ei kannata pitää yrityksen tilillä. Pankkitilillä varat eivät varsinkaan matalien korkojen aikana lisäänty, joten yrittäjän kannattaakin miettiä voisiko niitä käyttää yrityksen toiminnan edistämiseen tai maksaa osinkoina omistajille.

3.2.1 Maksuvalmius kuukausiraporteilla

Maksuvalmiutta yrittäjän ei lähtökohtaisesti ole järkevää tai mahdollistakaan seurata pelkästään kuukausiraporteilta. Pankkitilin saldo on nähtävissä reaaliaikaisesti muuta kautta, ja sehän pienen yrityksen kohdalla varsinkin on maksuvalmiuden tärkein tekijä.

Raporteilta taseesta löytyvistä riveistä maksuvalmiuteen vaikuttavat kuitenkin myös luonnollisesti ostovelat, myyntisaamiset ja muut velat. Mikäli raportit saadaan hyvissä ajoin kuukauden päätyttyä, voidaan näitäkin rivejä seurata maksuvalmiutta arvioitaessa. Taseen saamisilla ja veloilla voi olla pitkiäkin maksuaikoja, joiden on myös oltava yrittäjän tiedossa, kun arvioidaan maksuvalmiutta raporttien pohjalta. Esimerkiksi jos yrityksellä on paljon ostovelkoja, eivätkä senhetkiset rahavarat ja saatavat riitä niiden kattamiseen, tulee tietää ovatko ostovelat erääntymässä pian vai vasta viikkohenkin päästä. Jälkimmäisessä tilanteessahan ei ole varsinaista ongelmaa, jos yrityksellä on tiedossa tulevia myyntejä, jotka saadaan tilille ennen kuin ostot tulee maksaa.

Myyntisaamisten ja ostovelkojen seurannan suhteen on hyvä olla tietoinen myös niiden suhteesta yrityksen liikevaihtoon ja ostojen määrään. Mikäli siis raporteilta ilmenevät myyntisaamiset alkavat kasvamaan liikevaihdon pysyessä muuttumattomana, on hyvä selvittää mistä tämä johtuu. Perintäprosessissa on luultavasti ongelmia, jos näin käy ilman, että asiakkaille olisi myönnetty pitempiä maksuaikoja. Tilanne on samanlainen ostovelkojen kohdalla verrattaessa niitä ostoihin. Näiden kohdalla kuitenkin ostovelkojen kasvanut määrä suhteessa ostoihin on hyvä asia, jos se johtuu siitä, että ostolaskujen maksuajat on saatu neuvoteltua pitemmiksi. Toisaalta jos ostovelat kasvavat, koska rahaa laskujen maksamiseen ei ole, on tämä tietysti huono asia ja kertoo yrityksen maksuvalmiudesta.

3.2.2 Quick ratio

Yrityksen kykyä lyhytaikaisista veloistaan selviytymiseen voidaan kuvata Quick ratio -tunnusluvulla. Quick ratio kertoo riittävätkö yrityksen rahavarat ja saamiset lyhytaikaisten velkojensa maksuun. Kyseessä on siis suhdeluku, joka lasketaan kaavalla 6:

KAAVA 6. *Quick ratio*

$$\text{quick ratio} = \frac{\text{rahoitusomaisuus}}{\text{lyhytaikaiset velat} - \text{saadut ennakot}}$$

$$\text{quick ratio} = \frac{16\,000,00\text{€} + 13\,260,00\text{€}}{18\,600,00\text{€}} = 1,57$$

Mikäli siis yrityksellä on enemmän maksettavia velkoja, kuin maksamiseen käytettävissä olevia varoja, saa tunnusluku arvon, joka on alle yksi. Varsinaisesti quick ratiota voidaan pitää kuitenkin huonona vasta arvon ollessa alle puolen (0,5). Lappos Oy:n quick ratio on erinomaisella tasolla, eikä maksuvaikeuksia tämän perusteella ole odotettavissa.

Quick ration tulkinnan ja kokonaistilanteen ymmärtämisen vuoksi on kuitenkin tärkeää tuntee myös yrityksen pääomarakenne. Korkean omavaraisuusasteen omaava yritys voi lisälainalla paikata väliaikaista rahoitusvajettaan, eikä heikkokaan quick ration arvo näin ollen välttämättä ole huolestuttava asia. Tunnuslukua tulee lisäksi seurata pitkäjänteisesti, koska se saattaa vaihdella huomattavasti tilikauden aikana.

3.3 Vakavaraisuuden seuranta

Vakavaraisuus merkitsee yrityksen rahoituspohjaa, eli ovatko yrityksen varat peräisin sijoittajilta (oma pääoma) vai lainanantajilta (vieras pääoma). Yritys on sitä vakavaraisempi, mitä enemmän sillä on omaa pääomaa. Hyvä suhteellinen vakavaraisuus (paljon omaa ja vähän vierasta pääomaa) on yritykselle hyvä asia, koska tällöin varoja ei kulu yhtä paljon lainanhoitokuluihin. Toisaalta on muistettava, että sijoittajatkin voivat vaatia tuottoa osinkojen muodossa. Osingonmaksu on kuitenkin yritykselle vapaaehtoista, kun taas lainat tulee maksaa ajallaan. Lisäksi pienyrittäjän ei tarvitse sijoittajista huolehtia, jos hän on yrityksensä ainoa omistaja.

Yrityksen vakavaraisuus riippuu siis siitä, paljonko sillä on omaa ja vierasta pääomaa. Oma pääoma kasvaa, kun yritys tekee voittoa tai siihen sijoitetaan rahaa ja vähenee tappioiden ja osingonmaksun myötä. Vieras pääoma taas tarkoittaa siis käytännössä lainoja, joten sen määrä kasvaa, mikäli yritys ottaa lainaa ja vähenee, kun laina maksetaan takaisin. On kuitenkin hyödyllistä muistaa, että laina ei sinällään ole huono asia, vaan sen ottaminen voi olla yritykselle erittäin kannatta-vaakin, mikäli korkokulut ovat matalat ja yritys tietää saavansa hyvän tuoton saamalleen pääomalle.

Yrittäjän on myös tärkeää muistaa seurata, että yrityksen oma pääoma säilyy positiivisena. Erityisen tärkeää tämä on yrityksen alkuvaiheessa ja tappiollisilla kausilla. Mikäli yrityksen oma pääoma kääntyy negatiiviseksi, on tästä tehtävä kaupparekisteri-ilmoitus. Ilmoitus ei kuitenkaan ole ollenainen, jos yrittäjä tietää oman pääoman olevan negatiivinen vain esimerkiksi yhden kuukauden

ajan merkittävän hankinnan aiheuttaman tappion vuoksi. Tarkempi menettelytapa negatiivisen pääoman suhteen kannattaa selvittää esimerkiksi kirjanpitäjän avulla, jos tällainen tilanne yritykselle tulee.

3.3.1 Omavaraisuusasteprosentti

Omavaraisuusasteella ilmaistaan yrityksen oman pääoman suhde taseen loppusummaan, eli käytännössä se kertoo, kuinka vakavarainen yritys on, ja kuinka hyvin se voi sietää mahdollisia tappioita ja selviytyä maksusitoumuksistaan. Jos siis yrityksellä on hyvä (korkea) omavaraisuusaste, voidaan sen toiminnan perustan ajatella olevan luja ja vakaa. Omavaraisuusasteprosentti lasketaan kaavan 7 avulla:

KAAVA 7. Omavaraisuusasteprosentti

$$\text{omavaraisuusaste} - \% = 100 * \frac{\text{oma pääoma}}{\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$$

$$\text{omavaraisuusaste} - \% = 100 * \frac{24\,400,00\text{€}}{73\,000,00\text{€}} = 33,4\%$$

Omavaraisuusasteelle voidaan antaa jonkinlaisia ohjearvoja. Hyvällä tasolla omavaraisuusasteprosentin voidaan sanoa olevan, kun se ylittää 40. Arvo on sen sijaan heikko, jos se alittaa 20%. Lappos Oy:n omavaraisuusasteprosentti on lähempänä 40:tä, eli yhtiön omavaraisuus on tämän mittarin perusteella melko hyvällä tasolla.

Yritykselle suotaviin arvoihin vaikuttaa kuitenkin paljon sen toimiala. Jos yritys toimii alalla, joka vaatii runsaasti pääomaa ja investointeja, tulisi omavaraisuusasteen olla korkeammalla tasolla. Esimerkiksi siis, jos yritys tarvitsee toiminnassaan kalliita laitteita voi se joutua laskusuhdanteen aikana ongelmiin, mikäli laitteet on kustannettu lainalla, jota se ei voi tilausten puutteen vuoksi hoitaa. Vastaavasti taas yritykselle, jonka toiminta ei ole riippuvainen suhdanteista, voidaan hyväksyä myös matalampi omavaraisuuden taso.

3.3.2 Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti

Yrityksen suhteellinen velkaantuneisuusprosentti on tunnusluku, joka kertoo yrityksen lainojen suhteen sen liikevaihtoon eli käytännössä toiminnan laajuuteen. Näin ollen tunnusluku ei siis varsinaisesti kerro yrityksen pääomarakenteesta. Laskukaava suhteelliselle velkaantuneisuusprosentille on esitetty kaavassa 8:

KAAVA 8. Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti

$$\text{suhteellinen velkaantuneisuus} - \% = 100 * \frac{\text{taseen velat} - \text{saadut ennakot}}{\text{liikevaihto}}$$

$$\text{suht. velk.} - \% = 100 * \frac{18\,600,00\text{€} + 30\,000,00\text{€}}{200\,000,00\text{€}} = 24,3\%$$

Tälle tunnusluvulle ei ole selkeitä ohjearvoja, eikä sitä voida käyttää eri toimialojen yritysten vertailuun. Kuitenkin voidaan todeta, että mikäli tunnusluku lähenee 100%:ia on se heikolla tasolla. Tällainen yritys vaatisi vahvan käyttökateen lainoistansa selviytymiseen.

3.3.3 Korolliset nettovelat / käyttökateprosentti

Korollisten nettovelkojen suhde käyttökatteeseen kertoo kauanko yrityksellä kestäisi nykyisellä käyttökateetasolla maksaa korolliset velkansa. Näin siis, jos yritys käyttäisi koko käyttökatteensa pelkästään velkojensa maksuun. Tunnusluku on seuraavana laskettu kaavan 9 mukaisesti:

KAAVA 9. Korolliset nettovelat / käyttökateprosentti

$$100 * \frac{\text{korolliset nettovelat}}{\text{käyttökate}}$$

$$100 * \frac{30\,000,00\text{€}}{13\,750,00\text{€}} = 218,2 \%$$

Esimerkiksi siis, jos tämä tunnusluku saisi arvon 500%, kestäisi yrityksellä 5 vuotta maksaa velkansa pois. Yllä lasketun arvon perusteella Lappos Oy:llä kuluisi siis reilun kahden vuoden käyttökate velkojensa maksuun. Käyttökateelle on kuitenkin muitakin käyttökohteita kuten investoinnit ja osingonmaksu, joten tunnusluku kuvaa siis enemmänkin yrityksen potentiaalia velkojensa maksuun, kuin mitään todellista aikataulua. Tunnusluku ei myöskään huomioi velkoihin liittyviä korkokuluja, jotka voivat vallitsevasta korkotasosta riippuen olla huomattavia.

3.4 Tehokkuuden seuranta

Mikään yrityksen kuukausiraporttien yksittäinen rivi ei suoraan kerro tehokkuudesta, mutta yritys voi laskea monia eri tunnuslukuja, jotka mittaavat sen prosessien tai esimerkiksi pääoman käytön tehokkuutta. On hyvin yrityskohtaista mitkä näistä tehokkuuden tunnusluvuista ovat mielekkäitä, mutta esimerkiksi myyntisaamiset ja ostovelat koskevat jokaista yritystä. Toisaalta taas yritys, jolla on paljon koneita ja kalustoa voisi mitata kuinka tehokkaasti se näitä tuotantovälineitä hyödyntää.

Tehokkuuden tunnuslukuja ei tarvitse joka kuukausi uudestaan laskea, ellei suurempia muutoksia tapahdu. Lisäksi esimerkiksi henkilöstötehokkuutta arvioitaessa on muistettava huomioida mahdolliset muutokset henkilöstön määrässä. Esimerkiksi siis, jos yritys palkkasi tilikauden puolivälissä uuden työntekijän, on henkilöstömääränä tunnuslukuja laskettaessa käytettävä tilikauden keskiarvoa, eikä tilannetta tilikauden lopulla. Toisaalta uusi työntekijä ei luultavasti ole välittömästi yhtä tehokas kuin kokenut työntekijä, joten tällaisetkin seikat on tehokkuutta arvioitaessa huomioitava.

3.4.1 Myyntisaamisten kiertoaika

Myyntisaamisten kiertoaika tarkoittaa sitä, kuinka kauan yrityksen myyntisaamisilla kestää keskimäärin tuloutua rahana yrityksen tilille. Lyhyt kiertoaika tarkoittaa siis, että asiakkaat maksavat laskunsa nopeasti, kun taas kiertoaajan ollessa pitkä, kestää myyntisaamisten periminen kauan. Kiertoaika voidaan laskea kuten kaavassa 10:

KAAVA 10. Myyntisaamisten kiertoaika

$$\text{myyntisaamisten kiertoaika (päivinä)} = 365 * \frac{\text{myyntisaamiset}}{\text{liikevaihto (12kk)}}$$

$$\text{myyntisaamisten kiertoaika (päivinä)} = 365 * \frac{13\,000,00\text{€}}{200\,000,00\text{€}} = 24 \text{ päivää}$$

Myyntisaamisten kiertoaikaan vaikuttavat ennen kaikkea asiakkaille myönnetty maksuajat ja yrityksen perintäprosessin tehokkuus. Yritys voi periaatteessa itse päättää kuinka pitkän (tai lyhyen) maksuajan se laskuilleen asettaa, mutta kuitenkin käytännössä tähän vaikuttavat vahvasti toimialan vallitsevat käytännöt. Liian tiukat maksuehdot voivat merkitä asiakkaiden menettämistä. Toisaalta taas liian pitkät maksuajat kasvattavat osaltaan luottotappioiden riskiä. Mikäli yrityksen myyntisaamisten kiertoaika ylittää (on siis huonompi) toimialan keskiarvon, maksuaikojen ollessa samankaltaisia, tulee perintäprosessia tehostaa. Myyntisaamiset voidaan ajatella asiakkaalle myönnettyksi lainaksi, joka sitoo oman yrityksen pääomia. Näin ollen on erittäin tärkeää tarkkailla myyntisaamisten kiertoaikaa ja sen kehitystä, ja tarpeen vaatiessa tehostaa tähän liittyviä prosesseja.

3.4.2 Ostovelkojen kiertoaika

Ostovelkojen kiertoaika on pitkälti samanlainen tunnusluku kuin myyntisaamisten vastaava. Se tarkoittaa kuinka kauan yrityksellä kestää keskimäärin maksaa ostovelkansa. Kaavassa 11 on esitetty ostovelkojen kiertoaika:

KAAVA 11. Ostovelkojen kiertoaika

$$\text{ostovelkojen kiertoaika (päivinä)} = 365 * \frac{\text{ostovelat}}{\text{ostot} + \text{ulkopuoliset palvelut}}$$

$$\text{osve kiertoaika (päivinä)} = 365 * \frac{3\,400,00\text{€}}{46\,000,00\text{€}} = 27 \text{ päivää}$$

Ostovelkojen kiertoaika olisi hyvä olla hieman pidempi kuin myyntisaamisten kiertoaika. Näin yritys saisi enemmän rahoitusta toimintaansa velkojiltaan kuin joutuu itse asiakkailleen myöntämään myyntisaamisten muodossa. Ostovelkojen ja myyntisaamisten kiertoaikoja onkin hyödyllisin seurata rinnakkain. Ostovelkojen kiertoaikaan itseensä on mahdollista vaikuttaa neuvottelemalla mak-

suehtoja pidemmiksi tai toimittajia vaihtamalla. Lappos Oy:llä myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertajat ovat hyväksyttävissä arvoissa, ja myyntisaamisten kiertoaika on hieman nopeampi, kuten suotavaa onkin.

3.4.3 Henkilöstötehokkuus

Yrityksen on mahdollista mitata tehokkuuttaan myös suhteuttamalla tuloslaskelmansa rivejä henkilöstön määrään. Nämä tunnusluvut ovat kuitenkin erittäin riippuvaisia toimialasta ja voivat muutoinkin sisältää tekijöitä, jotka tekevät toimialan sisäisetkin vertailut hyödyttömiksi. Yrityksen oman tehokkuuden kehityksestä ne voivat kuitenkin kertoa, kun seuranta tehdään pitkällä aikavälillä. Esimerkkejä henkilöstötehokkuutta kuvaavista tunnusluvuista on esitetty kaavoissa 12-14:

KAAVA 12. Liikevaihto / henkilöstömäärä

$$\frac{\text{liikevaihto}}{\text{henkilöstömäärä(keskimäärin)}}$$

$$\frac{200\,000,00\text{€}}{3} \approx 67\,000\text{€}$$

KAAVA 13. Nettotulos / henkilöstömäärä

$$\frac{\text{nettotulos}}{\text{henkilöstämäärä(keskimäärin)}}$$

$$\frac{6\,180,00\text{€}}{3} \approx 2\,000,00\text{€}$$

KAAVA 14. Henkilöstökulut / henkilöstömäärä

$$\frac{\text{henkilöstökulut}}{\text{henkilöstömäärä(keskimäärin)}}$$

$$\frac{109\,250,00\text{€}}{3} \approx 36\,500,00\text{€}$$

4 TALOUSHALLINNON ASiantuntijoiden Ohjeet

Kuten sanottu, on yrityksen taloutta mahdollista seurata lukuisten eri tunnuslukujen ja mittarien avulla. Mitkä näistä luvuista ovat oleellisimpia talouden tilan ymmärtämisen kannalta, riippuu yrityksestä itsestään ja varsinkin sen alasta ja kehitysvaiheesta. Aloittavalla yrityksellä oleellisinta on maksuvalmiudesta huolehtiminen, kun toiminta ja tulot eivät ole vielä vakiintuneet. Maksuvalmiuden vakiinnuttua perustamisen jälkeen seuraavana on yrittäjän syytä kiinnittää huomionsa erityisesti kannattavuuteen, eli onko toiminta voitollista. Kun kannattavuuskin on saatu halutulle, tai ainakin riittävälle tasolle, voi yrittäjä alkaa kiinnittää huomiotaan myös vakavaraisuuteen. Luonnollisesti kaikki kolme mainittua, eli maksuvalmius, kannattavuus ja vakavaraisuus, ovat yrityksen toiminnan kannalta tärkeitä missä vaiheessa tahansa, mutta edellä esitetyllä järjestyksellä halutaan painottaa, että näiden keskinäinen tärkeysjärjestys todennäköisesti muuttuu ajan myötä.

Olemme lopuksi koonneet listan yrityksen talouden luvuista, joiden läpikäyminen on lähtökohtaisesti jokaiselle yrittäjälle hyödyllistä. Nämä ovat hyvin perustavanlaatuisia mittareita, jotka koskevat lähes jokaista yritystä. Tärkeää näiden lukujen seuraamisessa on niiden varsinaisten arvojen lisäksi vertaaminen aikaisempiin vastaaviin. Esimerkiksi heinäkuun tulosta kannattaa verrata edellisen vuoden vastaavaan, eikä saman vuoden kesäkuun tulokseen. Monilla aloilla myynti ja siten myös tulos ovat riippuvaisia vuodenaikojen mukaisesta vaihtelusta, eikä näin ollen taloudellisesti hiljaisen heinäkuun heikkoa tulosta kannata säikähtää. Aloittavalla yrityksellä vertailu aiempiin lukuihin voi kuitenkin olla harhaanjohtavaa, koska muutokset saattavat alun kasvuvaiheessa olla huomattavia. Lisäksi prosenttimuotoisia vertailuja tehdessä on hyvä kiinnittää aina myös huomiota varsinaisiin rahamääriin, sillä mikäli tulos esimerkiksi kasvaisi sadasta eurosta kolmeensataan, tarkoittaisi tämä 200%:n kasvua. Todellinen tulosparannus olisi kuitenkin vain 200€, jota ei voida pitää monenkaan osakeyhtiön kohdalla yhtä merkittävänä parannuksena kuin prosenttiluku antaisi aluksi ymmärtää.

- Liikevaihto
 - Liikevaihto koskee jokaista yritystä ja kertoo toiminnan laajuudesta. Kun sanotaan, että yritys kasvaa, tarkoitetaan tyypillisesti juuri liikevaihdon kasvua.
- Käyttökate
 - Käyttökate kertoo yritykselle jäävän katteen sen toimintaan kuluneiden menojen jälkeen. Yrityksellä, jolla ei ole merkittävästi kiinteää omaisuutta, ja jonka poistot ovat näin ollen pienet, käyttökate ei juurikaan eroa liiketuloksesta. Koska poistot eivät myöskään ole varsinainen maksettava kuluerä, kuvaa käyttökate yritykselle jäävää rahamäärää, josta tulee kuitenkin vähentää vielä rahoituskulut ja verot.
- Nettotulos
 - Nettotulos on yrityksen omistajien osuus tuotoista. Tuloksen tekeminen on lähtökohteisesti yrityksen tehtävä, joten kyseessä on tärkeä luku. Nettotulostaan yritys voi parantaa liikevaihtoaan lisäämällä tai karsimalla kuluja.
- Myyntisaamiset
 - Myyntisaamiset tarkoittavat yrityksen myyntiä, joka ei vielä ole rahana yrityksen tilillä. Myyntisaamisten kasvu voi kertoa ongelmista yrityksen laskutuksessa ja perinnässä.
- Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat
 - Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat ovat yritykselle tuleva menoerä, joka sen tulee maksaa. Yrittäjän on tärkeä olla perillä tulevista maksuista, jotta yrityksen maksuvalmius ei vaarannu, eikä myöhästyneistä maksuista koidu ylimääräisiä kuluja.
- Oma pääoma
 - Yrityksen oman pääoman tulee pysyä positiivisena. Vaikka oman pääoman seuraaminen taseelta kuukausittain ei olekaan olennaisin seikka yrityksen tehdessä tulosta, on yrittäjän kuitenkin tärkeää tappiollisina kausina pysyä selvillä oman pääoman määrästä.

Seuraavana vielä esimerkki kuinka edellä mainittuja lukuja voidaan esimerkiksi kuukausittain seurata ja vertailla. Alla olevassa kuvassa näkyvät liikevaihdon, käyttökateen ja nettotuloksen arvot toukokuussa 2019 ja 2018 sekä niiden muutos. Yrittäjän on helppo tehdä tällaisia vertailuja esimerkiksi taulukkolaskentaohjelmaa käyttäen. Tarvittavat kaavat voidaan tallentaa ohjelman taulukoihin, joihin kuukausittaiset numerot täytyy vain syöttää ohjelman hoitaessa varsinaisen laskemisen. Näin

säästetään aikaa eikä tarkkoja kaavoja ole tarpeen muistaa. Samalla tavalla voidaan toimia luonnollisesti varsinaisen tilinpäätöksen tunnuslukuja vertailtaessa.

TAULUKKO 17. Kuukausittainen tunnuslukujen vertailu

	052019	Muutos	052018
Liikevaihto	17500,00	9,4 %	16000,00
Käyttökate	1992,00	6,2 %	1875,00
Käyttökateprosentti	11,4 %	-0,34 %	11,7 %
Nettotulos	1191,00	24 %	960,00
Nettotulosprosentti	6,81 %	0,81 %	6,00 %

Taulukosta 17 nähdään, että Lappos Oy:n liikevaihto on siis kasvanut viime vuodesta lähes kymmenen prosenttia. Myös käyttökate on parantunut, mutta ei aivan samaa tahtia liikevaihdon kanssa. Tästä voimme päätellä, että yrityksen kulut ovat kasvaneet suhteellisesti hieman enemmän kuin liikevaihto. Tämän näemme myös käyttökateprosentin laskusta. Käyttökateprosentin perusteella siis yrityksen suhteellinen kannattavuus on laskenut, mutta euromääräinen tai absoluuttinen kannattavuus on parantunut käyttökateen ollessa edellisvuotta korkeampi. Myös Lappos Oy:n nettotulos on parantunut edellisvuodesta. Suhteellinen nousu on ollut peräti 24%. Toisaalta kuitenkin varsinainen euromääräinen parannus on ollut vain 231,00€, joten korkeasta prosenttimääräisestä noususta huolimatta, ei puhuta kovinkaan suurista rahasummista. Hyvänä puolena on kuitenkin, että myös suhteellinen nettotulos on parantunut.

Myyntisaamisten, lyhytaikaisten velkojen ja oman pääoman osalta tärkeintä on seuranta eikä varsinainen vertailu. Myyntisaamisten kohdalla yrittäjän on seurattava, ettei niiden määrä kasva kohtuuttomasti. Mikäli yrityksen liikevaihto nousee tasaisesti, on luonnollista, että myös myyntisaamisten määrä kasvaa. Jos myyntisaamiset kuitenkin kasvavat kuukausi kuukaudelta ja nopeammin kuin liikevaihto, on syytä käydä niitä läpi. Lyhytaikaisten velkojen (sisältäen ostovelat) osalta tulee

olla myös perillä niiden määrästä, jotta tuleva kassavirta voidaan arvioida eikä maksuvalmius vaarannu. Oman pääoman osalta seuranta tulee kyseeseen vasta tappiollisina aikoina, jolloin on mahdollista, että oma pääoma kääntyisi negatiiviseksi.

TAULUKKO 18. Tilinpäätöksen tunnuslukujen vertailu

	2019	<i>Muutos</i>	2018
Liikevaihto	200 000,00	11,1 %	180 000,00
Käyttökate	13 750,00	19,6 %	11 500,00
Käyttökateprosentti	6,9 %	0,5 %	6,4 %
Nettotulos	6 180,00	127,2 %	2 720,00
Nettotulosprosentti	3,1 %	1,6 %	1,5 %
SIPO-%	16,2 %	7,1 %	9,1 %
Quick ratio	1,57	37,6 %	1,20
Omavaraisuusaste	33,4 %	5,2 %	28,2 %
Suhteellinen velkaantuneisuus-%	24,3 %	-1,5 %	25,8 %
Korolliset nettovelat / käyttökate-%	218,2 %	-42,7 %	260,9 %
Myyntisaamisten kiertoaika	23,7	-0,6	24,3
Ostovelkojen kiertoaika	27,0	-3,8	30,7

Lopuksi taulukossa 18 on esitetty vertailua Lappos Oy:n vuosien 2019 ja 2018 tunnuslukujen välillä. Kuten nähdään, ovat tunnusluvut parantuneet kaikilla talouden osa-alueilla. Liikevaihtoa on onnistuttu kasvattamaan kannattavasti nettotuloksen parantuessa suhteellisesti liikevaihtoa enemmän. Myös yrityksen maksuvalmius on parantunut vuodesta 2018, vaikka quick ratio oli jo tuolloin hyvällä tasolla. Vakavaraisuudenkin taso on parantunut oman pääoman lisääntyessä velan pysyessä ennallaan. Myyntisaamisten kiertoaikaa on onnistuttu hieman lyhentämään, mutta ostovelkojen kiertoaika lyhentyne myös. Syytä huoleen ei kuitenkaan ole, koska myyntisaamisten kiertoaika on vieläkin nopeampi kuin ostovelkojen.

LAPPOS OY:N TULOSLASKELMA

LIITE 1

TULOSLASKELMA	2019		2018
	€		€
LIIKEVAIHTO	200 000,00		180 000,00
Liiketoiminnan muut tuotot	6 000,00		6 000,00
Materiaalit ja palvelut			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
Ostot tilikauden aikana	- 25 000,00	-	20 000,00
Ulkopuoliset palvelut	- 21 000,00	-	18 000,00
<i>Materiaalit ja palvelut yhteensä</i>	<u>- 46 000,00</u>	<u>-</u>	<u>38 000,00</u>
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	- 95 000,00	-	90 000,00
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	- 11 400,00	-	10 800,00
Muut henkilösivukulut	- 2 850,00	-	2 700,00
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	<u>- 109 250,00</u>	<u>-</u>	<u>103 500,00</u>
Poistot ja arvonalenemiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	- 5 625,00	-	7 500,00
<i>Poistot ja arvonalenemiset yhteensä</i>	<u>- 5 625,00</u>	<u>-</u>	<u>7 500,00</u>
Liiketoiminnan muut kulut	- 37 000,00	-	33 000,00
LIIKEVOITTO / -TAPPIO	8 125,00		4 000,00
Rahoitustuotot ja -kulut			
Muut korko- ja rahoitustuotot	200,00		-
Korkokulut ja muut rahoituskulut	- 600,00	-	600,00
<i>Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä</i>	<u>- 400,00</u>	<u>-</u>	<u>600,00</u>
VOITTO / TAPPIO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	7 725,00		3 400,00
Tuloverot	- 1 545,00	-	680,00
TILIKAUDEN VOITTO / TAPPIO	<u><u>6 180,00</u></u>		<u><u>2 720,00</u></u>

TASE Vastaavaa	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	16 875,00	22 500,00
<i>Aineelliset hyödykkeet yhteensä</i>	<u>16 875,00</u>	<u>22 500,00</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	16 875,00	22 500,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Pitkäaikaiset saamiset		
Muut lainasaamiset	10 000,00	-
<i>Pitkäaikaiset saamiset yhteensä</i>	<u>10 000,00</u>	<u>-</u>
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	13 000,00	12 000,00
Siirtosaamiset	3 000,00	2 500,00
<i>Lyhytaikaiset saamiset yhteensä</i>	<u>16 000,00</u>	<u>14 500,00</u>
Rahat ja pankkisaamiset	13 250,00	5 120,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	56 125,00	42 120,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>73 000,00</u>	<u>64 620,00</u>

TASE Vastattavaa	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA		
Osakepääoma	3 000,00	3 000,00
Edellisten tilikausien voitto / tappio	15 220,00	12 500,00
Tilikauden voitto / tappio	6 180,00	2 720,00
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	<u>24 400,00</u>	<u>18 220,00</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Pankkilaina	30 000,00	30 000,00
<i>Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä</i>	<u>30 000,00</u>	<u>30 000,00</u>
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Ostovelat	3 400,00	3 200,00
Muut velat	8 100,00	7 200,00
Siirtovelat	7 100,00	6 000,00
<i>Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä</i>	<u>18 600,00</u>	<u>16 400,00</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	48 600,00	46 400,00
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>73 000,00</u>	<u>64 620,00</u>